

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

МИНИМАЛНИ СТАНДАРТИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ, ОТЧЕТНОСТ И КОНТРОЛ НА ПРАВНАТА ПОМОЩ В СЪДЕБНА ФАЗА

**Разработката е в изпълнение на дейност 2.1. от
Проект „Стратегически реформи в Националното бюро
за правна помощ“ финансиран от Оперативна програма
„Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз
чрез Европейския социален фонд**

*Проект „Стратегически реформи в Националното бюро за правна помощ“, финансиран от
Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския
социален фонд.*

СЪДЪРЖАНИЕ

РАЗДЕЛ I :

НОРМАТИВНИ АКТОВЕ, РЕГЛАМЕНТИРАЩИ ПРАВНАТА ПОМОЩ.

1. Преглед на националното законодателство.
2. Преглед на европейското законодателство.

РАЗДЕЛ II :

МИНИМАЛНИ СТАНДАРТИ ЗА АДВОКАТСКИТЕ СЪВЕТИ И НАЦИОНАЛНОТО БЮРО ЗА ПРАВНА ПОМОЩ ПРИ ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ.

1. **Минимални стандарти за предоставяне на правна помощ от адвокатските съвети:**
 - А. Правила за разпределение на служебните защити.
 - Б. Правила при определяне на адвокат за служебен защитник, повереник, процесуален или особен представител.
2. Минимални стандарти за предоставяне на правна помощ от Националното бюро за правна помощ.
3. **Минимални стандарти за контрол и оценка на предоставената от адвокатите правна помощ:**
 - А. Първи етап от контрола.
 - Б. Втори етап от контрола.
 - В. Общи критерии за оценка на предоставената от адвокатите правна помощ.
 - Г. Специфични критерии за оценка на работата на адвоката.
 - Д. Количествени и качествени показатели за оценка на работата на адвоката.

РАЗДЕЛ III

МИНИМАЛНИ СТАНДАРТИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ ОТ СЪДИЛИЩАТА.

1. Минимални общи стандарти за предоставяне на правна помощ по всички видове дела.
2. **Минимални стандарти при предоставяне на правна помощ от съдиите по наказателни дела:**
 - А. В случаите на задължителна адвокатска защита .

- Б. По молба за правна помощ от подсъдимия.
- В. По молба за правна помощ от частен обвинител, частен тъжител, граждански ищец и граждански ответник по наказателното дело.
- Г. Правна помощ от резервен защитник.
- Д. Правна помощ в неотложни случаи по чл. 28 от Закона за правната помощ.

3. Минимални стандарти при предоставяне на правна помощ от съдиите по граждански дела:

- А. В случаите на задължителна адвокатска защита.
- Б. Правна помощ по молба на страна по гражданското дело.
- В. Особенности при правна помощ по изпълнително производство.

4. Минимални стандарти при предоставяне на правна помощ от съдиите по административни дела.

- А. В случаите на задължителна адвокатска защита.
- Б. Правна помощ по молба на страна по административното дело.

5. Минимални стандарти при замяна и освобождаване на служебен защитник:

6. Минимални стандарти при предоставяне на правна помощ по молба на лицето за избор на адвокат.

РАЗДЕЛ IV

МИНИМАЛНИ СТАНДАРТИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ ОТ СЛУЖЕБНИТЕ АДВОКАТИ В СЪДЕБНАТА ФАЗА НА ПРОИЗВОДСТВОТО .

1. Общи правила за служебните адвокати, произтичащи от законовия статут на адвоката.
2. Условия за ефективна защита в съдебната фаза на производството.
 - А. Подходяща защита .
 - Б. Обхват на защитата.
 - В. Информация, която представляваното лице трябва да получи от служебния адвокат.
 - Г. Своевременно предоставяне на правната помощ.
 - Д. Несъвместимост.
 - Е. Недопускане на дискриминация при предоставяне на правна помощ.
 - Ж. Несменяемост на защитника – последователност и непрекъснатост на защитата при предоставяне на правна помощ.
3. Отказ на адвоката от поетата правна помощ.
3. Задължения и права на защитника в наказателното производство.
 - А. Права и задължения произтичащи от чл. 98 и чл. 99 от Наказателно-процесуалния кодекс.
 - Б. Участие на защитника в разпоредително заседание.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

- В. Участие на защитника при изготвяне и одобряване на споразумение.
 - Г. Защита срещу бавно производство.
 - Д. Особенности на защитата на непълнолетни.
 - Е. Участие на резервен защитник в наказателното производство.
 - Ж. Особенности на защитата в случаите когато лицето не владее български език.
 - З. Особенности на защитата при задочно производство.
 - И. Особенности на защитата на лице с физически или психически недостатъци, които му пречат да се защитава само.
 - Й. Участие на защитника в съкратено съдебно следствие.
 - К. Особенности на представителството на пострадалите в наказателното производство.
 - Л. Особенности на представителството на деца в наказателното производство.
- 4. Адвокатска защита/Правна помощ предоставяна по граждански дела.**
- А. Задължителна адвокатска защита на страна в хипотезите на чл. 29, чл. 47, ал. 6, чл. 48, ал. 2 ГПК.
 - Б. Защита по Глава десета от ГПК-по молба на страна по делото.
 - В. Основни книжа/документи/, които адвокатът трябва да изготви и депозира в съда.
 - Г. Действия на адвоката по време на съдебното производство.
 - Д. Действия на адвоката при защита пред въззивна инстанция.
 - Е. Действия на адвоката при защита пред касационна инстанция.
- 5. Комуникация на адвоката с подзащитния и с останалите участници в процеса.**
- 6. Документиране на предоставената правна помощ.**

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

НОРМАТИВНИ АКТОВЕ, РЕГЛАМЕНТИРАЩИ ПРАВНАТА ПОМОЩ – НАЦИОНАЛНО И ЕВРОПЕЙСКО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

I. Преглед на националното законодателство за правна помощ .

С приемането на Закона за правната помощ в сила от 2006 година се постави началото на реформата на българското законодателство относно правната помощ. Създаде се специализиран орган за правна помощ в изпълнителната власт – Национално бюро за правна помощ , което администрира предоставянето ѝ съвместно с адвокатските съвети, управлява и се разпорежда със средствата за правна помощ отпуснати от държавата , поддържа Национален регистър за правна помощ – публичен регистър на адвокатите, определени да предоставят правна помощ по съдебни райони , контролира качеството на предоставените правни услуги , като изисква информация от органите на съдебната власт .

Законът за правна помощ регламентира видовете правни услуги, които се предоставят по реда на правната помощ, видовете правна помощ – задължителна- в случаите, при които по силата на закон задължително се предвижда адвокатска защита и по молба на лице, което не разполага с достатъчно средства за заплащане на адвокат, желае да има такъв и интересите на правосъдието изискват това. Със Законът за правната помощ се разшири и обхвата на правната помощ , като в нея е включено и изпълнителното производство , правната помощ от дежурен адвокат на задържани лица или по мерки за процесуална принуда или разпити пред съдия в досъдебното производство в неотложни случаи. Законът създава и фигурата на резервния защитник, както и разшири кръгът от лица имащи право на правна помощ, като наред с посочените категории български граждани бяха включени и гражданите на държави членки на европейския съюз или лица законно пребиваващи в държава-членка на ЕС за правна помощ по международни спорове по граждански и търговски дела .

Законът за правната помощ е специален и единствено с него се урежда процедурата за предоставяне на правна помощ, определянето и назначаването на адвокат от Националния регистър за правна помощ от съответните органи от системата за правна помощ, в чиито правомощия е да предоставят такава, редът и условията при които се предоставя правната помощ.

Регламентирани са и функциите на адвокатските съвети при администрирането на правната помощ.

Във връзка с контрола върху правната помощ Законът за правната помощ урежда видовете санкции, които могат да се налагат на служебните адвокати при недобросъвестно предоставяне на правна помощ-констатирано лошо качество на предоставената правна помощ и/или нарушение на ЗПП или ЗА. Регламентиран е с този закон и редът и условията за отчитане на служебните адвокати.

Със специална наредба приета от Министерски съвет – **Наредбата за заплащане на правната помощ**, са уредени реда и условията за заплащане на служебните адвокати за извършената от тях работа по видове дела.

Процесуалните закони в българското законодателство гарантират равен достъп на гражданите до правосъдие и предоставяне на ефективна правна помощ.

Наказателно-процесуалният кодекс, Гражданско процесуалният кодекс, Административно процесуалният кодекс регламентират случаите на задължителна адвокатска защита и представителство.

В Наказателно-процесуалния кодекс са изброени случаите на задължителна адвокатска защита, резервен защитник и представителство.

1. В чл. 94, ал. 1 НПК са посочени една част от случаите на задължителна адвокатска защита:

- Обвиняемият е непълнолетен;
- Обвиняемият страда от физически или психически недостатъци, които му пречат да се защитава сам;
- Делото е за престъпление, за което се предвижда лишаване от свобода не по-малко от десет години или друго по-тежко наказание;
- Обвиняемият не владее български език;
- Интересите на обвиняемите са противоречиви и един от тях има защитник;
- Направено е искане по чл. 64 или обвиняемият е задържан;
- Делото се разглежда в отсъствие на обвиняемия;
- Обвиняемият не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение, желае да има защитник и интересите на правосъдието изискват това;
- По дела за тежки престъпления, независимо от упълномощаването на защитник, съдът може да назначи на обвиняемия резервен защитник, когато това е от изключително значение за провеждане на наказателното производство в разумен срок;

2. В случаите на чл. 372 НПК при съкратено съдебно следствие;

3. В случаите по чл. 381 и 384 НПК при сключване на споразумение;

4. При някои особени производства по част седма от НПК;

5. При признаване и изпълнение на присъда на чуждестранен съд;

6. При прилагане на принудителна медицинска мярка;

7. При задължително настаняване за лечение по реда на Закона за здравето.

8. По чл. 101 ал. 1. от НПК – особен представител на малолетен или непълнолетен пострадал при противоречиви интереси с неговия, родител, попечител или настойник

9. По чл. 101, ал. 2 НПК – особен представител на недееспособен или ограничено дееспособен пострадал при противоречиви интереси с тези на настойника или попечителя му.

В Гражданско-процесуалния кодекс също са изброени случаите на задължителна адвокатска защита – назначаване на особен представител:

- Извършване на действия спрямо процесуално недееспособно лице, което няма законен представител или попечител – чл. 29, ал. 2 ГПК;

- Представителство на лице с неизвестен постоянен и настоящ адрес- чл. 29, ал. 3 ГПК;
- Представителство при противоречие в интересите между представляван и представител – чл. 29, ал. 4 ГПК;
- Връчване чрез залепване на уведомление, след установяване на редовността на връчването – чл. 47, ал. 6 ГПК ;
- Връчване чрез публично обявление – чл. 48, ал. 2 ГПК.
- Особен представител на длъжник в изпълнителното производство – 430 ГПК;
- Приподписване на касационна жалба – 284, ал. 2 ГПК;

В Глава десета от Гражданско-процесуалния кодекс е регламентиран реда, по който се предоставя правна помощ по молба на лице, което се нуждае от такава , реда за обжалване на съдебните определения за отказ на правна помощ, както и реда и условията за прекратяване на правната помощ и лишаване от правна помощ и последици от това.

Изрично в глава десета е уредено задължението на съда да информира страните за техните законни права и задължения във връзка с правната помощ , както и за правните последици при неизпълнение на задълженията им.

Хипотезите на задължителна правна помощ по административни дела са идентични с тези, които са уредени в ГПК , предвид препращащата разпоредба на чл. 144 от Административно процесуалния кодекс.

Единствено в случаите по чл. 136 , ал. 1 от АПК - при множество лица по административното производство - съдът назначава особен представител.

Специални закони в българското законодателство, които съдържат изрично основание за правна помощ :

- Закон за закрила на детето чл. 4 /1/ Закрилата на детето по този закон се осъществява чрез :.....т. 11. Осигуряване на правна помощ от държавата»;
- Закон за подпомагане и финансова компенсация на пострадали от престъпления – чл. 6 , ал. 1, т. 2 – Органите на МВР и организациите за подкрепа на пострадали уведомяват същите за правото им на правна помощ и органите към които могат да се обърнат за това, реда и условията за предоставянето й;
- Закон за убежището и бежанците - чл. 23 «Държавата осигурява условия за получаване на правна защита на чужденци, търсещи международна закрила»;
- Закон за чужденците в Република България , Правилник за неговото прилагане , от който чл. 63 к ал. 7 –непридружено дете-чужденец по време на интервюто има право на правна помощ в случаите на налагане на принудителна или обезпечителна административна мярка.

II. Преглед на Европейското законодателство за правната помощ. Адвокатската помощ е уредена и гарантирана от редица европейски нормативни актове.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Основен и най-важен нормативен акт в областта на правната помощ е Европейската конвенция за защита на правата на човека /ЕКПЧ/ .

Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи / ЕКПЧ/ е ратифицирана от Република България през 1992 година. С ратифициране на конвенцията някои разпоредби от вътрешното ни законодателство и по-специално от Наказателно-процесуалния кодекс бяха приведени в съответствие с чл. 6, т. 3 /d / и /с/ ЕКПЧ . Член 6, т. 3/с/ гарантира на всяко лице , обвинено в извършване на престъпление , правото „да му бъде предоставена безплатно служебна защита, ако не разполага със средства за заплащане на адвокат и когато интересите на правосъдието изискват това.“ , което през 1999 год. с измененията в НПК бе въведено и в националното ни законодателство . Тази разпоредба от ЕКПЧ гарантира правото на защита на обвиняемия в наказателното производство и правото на справедлив процес, елемент от което е правото на защита.

През 2003 година бе приета Директива 2003/8/ ЕО на Съвета за подобряване на достъпа до правосъдие при презгранични спорове чрез установяването на минимални общи правила за правната помощ при такива спорове .

Тази Директива е транспонирана в националното ни законодателство и по-конкретно в Глава осма от Закона за правната помощ .

С Директивата се регламентират реда и условията за предоставяне на правна помощ при международни спорове по граждански и търговски дела на граждани на държава-членка на Европейския съюз или на лице, законно пребиваващо в държава-членка на Европейския съюз.

С приемането на Регламент /ЕО/ № 4 от 2009 г. на Съвета от 18 декември 2008 година относно компетентността , приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задължения за издръжка, се улесни възможността за предоставяне на правна помощ на лица ненавършили 21 години от страни – членки на европейския съюз за изпълнение на задължения за издръжка, присъдена в тяхна полза.

С оглед ефективното осъществяване на правната помощ и гарантиране на нейното качество, **разбирането и познаването от органите от системата за правна помощ и служебните адвокати на европейските директиви, гарантиращи справедлив процес и правото на защита като елемент от него , е от съществено значение.**

В тази връзка вече съществува задължителна за държавите-членки на европейския съюз правна рамка , която регламентира и гарантира правото на адвокат : достъп и защита/правна помощ от адвокат.

Тази правна рамка е разработена въз основа на стандартите , заложиени в Европейската конвенция за защита на правата на човека

и основните свободи и в съответствие с развитието на практиката на Европейския съд по правата на човека .

Такива **Директиви** са :

- **Директива на Европейския съюз 29/2012 за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления;**
- **Директива на Европейския съюз 36/2011 за превенция и борба с трафика на хора и защита на неговите жертви относно правната помощ за лица-жертви на сексуално насилие и трафик на хора ;**
- **Директива 2013/32/ ЕС за предоставяне и отнемане на международна закрила;**
- **Директива 2010/64/ ЕС от 2010 год. относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство / за деца и възрастни/;**
- **Директива 2012/13/ ЕС от 2012 год. относно правото на информация в наказателното производство / за деца и възрастни/;**
- **Директива 2013/48/ ЕС от 2013 год. относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производство по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане / за деца и възрастни/;**
- **2016/800/ ЕС от 2016 год. относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвинени в рамките на наказателното производство- посветена специално на деца в конфликт със закона;**
- **2016/1919/ от 2016 год. относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест / за деца и възрастни/;**
- **2016/343/ ЕС от 2016 год. относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невиновност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство / за деца и възрастни/.**

Директиви свързани с качеството на правната помощ:

- **Директива 2013/48/ ЕС;**
- **Директива 2016/1919 /**

Европейската комисия е приела и **Препоръки**, към някои от директивите , относно качеството и ефективността на правната помощ .

В тази връзка с цел улесняване на приложението на **Директива 2013/48/ ЕС** Европейската комисия прие **Препоръка на Комисията 2013/С 378/03 от 27 ноември 2013 г.** съгласно която « правното съдействие , оказано чрез

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

системите за **правна помощ ... да бъде висококачествено**, за да се гарантира справедливостта на производството. За тази цел във всички държави-членки следва да има **системи за гарантиране на качеството на предоставената от адвокатите правна помощ /т. 17 от Препоръката/**, както и «следва да се въведат механизми, които да подволяват на компетентните органи да заменят адвокатите, осъществяващи правна помощ, или да изискват от тях да изпълнят задълженията си , ако адвокатите не предоставят подходящо правно съдействие / т. 18 от Препоръката/ .

През 2013 год. Европейската комисия прие и **Препоръка на Комисията 2013/С 378/02** съгласно точка **11** от която «Ако уязвимото лице не е в състояние да разбира и следва производството, то следва да не може да се откаже от правото си на достъп до адвокат.

Директива 2016/1919 / чл. 7 / също поставя изисквания спрямо качеството на правната помощ и обучението на адвокатите, които я предоставят. Чл. 7, ал. 1, 2 и 3 от Директивата изисква от държавите-членки « да вземат необходимите мерки, включително и по отношение на финансирането, за да гарантират, че: а/ съществува ефективна и с адекватно качество система за правна помощ, както и б/ услугите за правна помощ са с качество, което е адекватно за гарантиране на справедливостта на производството, с надлежно зачитане на независимостта на юридическата професия и в/ вземането на подходящи мерки , за да насърчат осигуряването на подходящо обучение за адвокатите, които предоставят услуги за правна помощ.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

МИНИМАЛНИ СТАНДАРТИ ЗА АДВОКАТСКИТЕ СЪВЕТИ И НАЦИОНАЛНОТО БЮРО ЗА ПРАВНА ПОМОЩ ПРИ ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ

I. Минимални стандарти за предоставяне на правна помощ от адвокатските съвети.

Правомощията на адвокатските съвети, предоставени им от Закона за правната помощ /ЗПП - чл. 18 /, са свързани с организацията по предоставяне на правна помощ в съответния съдебен район, т.е. с администрирането на правната помощ .

Целта на настоящите правила е осигуряването на прозрачност и ефективност в работата на адвокатските съвети, улесняване и уеднаквяване на процедурите за предоставяне на правна помощ от адвокатските съвети, чрез прилагането на единен механизъм за разпределение на служебни защити и определяне на адвокат.

Част от тези правомощия на адвокатските съвети са свързани с **разпределението на служебните защити.**

A. Минимални стандарти при разпределение на служебните защити.

Правила, които адвокатските съвети /АС/ са длъжни да спазват при изпълнение на задължението им за разпределение на служебните защити.

- **Приемат правила за разпределение на служебните защити и за определяне на адвокат, вписан в Националния регистър за правна помощ, по конкретно дело, регламентиращи реда, условията, начина и критериите за разпределение на служебните защити и избор на адвокат;**
- **Приемат решение, за създаване на помощни органи към адвокатския съвет, на които делегират права по разпределение на служебните защити, определянето на адвокат за правна помощ по конкретно дело и оценка на неговата работа;**
- **Приемат решение за създаване на Комисия за разпределение на служебните защити, определянето на адвокат и оценка на неговата работа / Комисията по прилагането на Закона за правната помощ/, като броят на нейните членове и съставът ѝ се определят с решение на адвокатския съвет по реда на Закона за адвокатурата. Комисията трябва да се състои от минимум трима членове на АС. Членовете на адвокатския съвет могат да участват в състава и работата на комисията на ротационен принцип, като съставът ѝ трябва да съответства на видовете дела, по които ще разпределя и оценява правната помощ, т. е. да бъде от членове на адвокатския съвет, които са с квалификация и опит в съответната**

област на правото. В по-малките колегии с решение на АС се определят членовете на АС, които ще изпълняват функциите на Комисията.

- Приемат решение за създаването и поддържането на специализирани регистри за правна помощ, като част от общия регистър, с имената на адвокати с квалификация и опит в съответна правна сфера;
- Приемат решение за създаването и поддържането на регистри на адвокати, от НРПП, по видове правна помощ по чл. 21 от ЗПП, включително по Глава пета“а“ –Национален телефон за правна помощ и регионални центрове за консултиране където има такива;
- Приемат Правила за работата на Регионалния център за консултиране, ако има създаден такъв към съответния адвокатски съвет;
- Приемат решение за разпределение на служебните защити по видове дела;
- Приемат решение за разпределение на служебни защити приоритетно на адвокати преминали обучение в рамките на 20 учебни часа за годината;
- Решенията на помощните органи -Комисията за разпределение на служебни защити, за определяне на адвокати и за контрол и оценка на предоставената правна помощ се одобряват от председателя на адвокатския съвет, а в негово отсъствие от зам.-председателя или секретарят;
- Помощните органи разглеждат исканията и актовете за допускане на правна помощ, постъпили от органите по чл. 25, ал. 1 и 2 от ЗПП, незабавно или своевременно в зависимост от случая или в сроковете, посочени в решение на адвокатския съвет или регламентирани във Вътрешните правила за разпределение на служебните защити и за определяне на адвокат;
- Поддържат – водят и съхраняват регистър на исканията и актове за допускане на правна помощ на органите по чл. 25, ал.1 и 2 от ЗПП по видове дела и видове правна помощ, чрез служители на адвокатския съвет – технически сътрудници по правната помощ, които имат помощни функции по приемане, регистриране и докладване на постъпилите от съда искания и актове за допускане на правната помощ. Съхраняването на съдебните искания и актове за допускане на правна помощ по видове дела, се извършва с цел да бъдат предоставени на адвокатите при отчитането на тяхната дейност;
- Разпределят служебни защити само на адвокати, вписани в Националния регистър за правна помощ, от съответния съдебен район, в който се води делото;
- Могат да разпределят служебни защити и на адвокати от друг съдебен район само със съгласието на адвоката и в случай, че не може да се осигури квалифицирана адвокатска помощ от съдебния район, в който се води делото;
- Разпределят служебните защити на паритетен принцип между адвокати от съответните специализирани регистри за правна помощ, като част от общия регистър за правна помощ;
- Следят, за наличието на акт за допускане на правна помощ по чл. 25, ал. 3 от ЗПП и искане от съда или бюрото за определянето на адвокат;

- Следят, за спазването на формата и съдържанието на акта по чл. 25, ал.3 от ЗПП, неговата мотивация и наличието на фактически и правни основания за издаването му;
- Връщат на съдилищата, исканията за определяне на адвокат неприятели с акт за допускане на правна помощ или акта за допускане на правна помощ, който не отговаря на изискванията по чл. 25, ал. 3 от ЗПП, за отстраняване на нередностите констатирани от лицата или Комисията за разпределение на служебните заштити и определянето на адвокат, които правят предложение в този смисъл до председателя на АС;
- Следят, за наличието на документ за внесено възнаграждение за особен представител в случаите на задължителна адвокатска защита по Гражданско процесуалния и Административно процесуалния кодекс / чл. 29, чл. 39, ал. 3, чл.47, ал. 6, чл. 48, ал. 2, чл. 430 от ГПК и чл. 136 от АПК/;
- Разпределят служебни заштити за осъществяване на правна помощ, като особен представител само на адвокати от съответната адвокатска колегия, вписани в Националния регистър за правна помощ и практикуващи гражданско право, само след внасяне на депозита от задължената от съда страна и ако депозитът е определен по реда на Наредба №1 на Висшия адвокатски съвет за минималните размери на адвокатските възнаграждения. В случай, че депозитът не е внесен отказват определянето на адвокат от Националния регистър за правна помощ и изискват от съда да посочи материалния интерес и представи доказателства за внесено възнаграждение;
- Адвокатският съвет може да приеме решение, по депозитни граждански дела с висок материален интерес и с висока фактическа и правна сложност, правната помощ да се разпредели на повече от един адвокат, практикуващ гражданско право.
- Разпределят незабавно служебните заштити, при неотложни и спешни случаи, които изискват дежурен адвокат и са описани в ЗПП, само на адвокати от Националния регистър за правна помощ включени в списъка на дежурните адвокати и от седмичния график;
- Разпределят своевременно служебните заштити за резервни защитници по наказателни дела само на адвокати от Националния регистър за правна помощ включени в списъка на резервните защитници и ако актът по чл. 25, ал. 3 от ЗПП отговаря на условията по чл. 94, ал. 4 от Наказателно процесуалния кодекс;
- Разпределят служебните заштити за правна помощ за процесуално представителство по видове дела своевременно, след постъпването на редовни съдебни актове и документи- искане и акт за допускане на правна помощ, но не по-късно от две седмици преди първото насрочено по делото открито съдебно заседание , така че определеният по делото адвокат да има възможност да се запознае с материалите по делото;
- Разпределят служебните заштити за правна помощ за извършване на отделни правни действия по висящи съдебни дела / подготовка на жалба, отстраняване на недостатъци по искиви молби и жалби , подготовка на писмен отговор по искова молба и др. / до три работни дни от получаване на редовно искане и акт за допускане на правна помощ;

- Разпределят служебни защити за първична правна помощ до три работни дни от получаването на акта на председателя на НБПП по чл. 25, ал. 3 от ЗПП, а при неотложни случаи, когато изтичат процесуални срокове, незабавно, като го изпращат на НБПП по факс или по електронна поща;
- Разпределят служебни защити за първична правна помощ – консултация и подготовка на документи за образуване на дело, между адвокати декларирали желание да осъществяват такава и включени във вътрешния регистър, към адвокатския съвет, по видове правна помощ
- Разпределят служебните защити по видове дела, по начин, който да осигури прозрачност, което предполага изготвянето на надлежно оформено решение, съдържащо информация с конкретни данни за номерата на разгледаните редовни искания и актове на органа по чл. 25, ал. 1 и 2 от ЗПП, името на адвоката с номера му в НРПП и номера на делото или решението на председателя на бюрото, което му се разпределя;
- Не разпределят служебни защити в случаите, когато лицето, кандидатстващо за правна помощ е избрало и посочило конкретен адвокат от Националния регистър за правна помощ и адвокатът е дал съгласието си за осъществяването на правната помощ;
- Не разпределят служебни защити на адвокати, които без уважителни причини са отказали повече от три пъти през годината възложена им служебна защита или отказват в продължение на шест месеца да поемат служебна защита без основателни причини;
- Не разпределят служебни защити на адвокати, дисциплинарно наказани по реда на Закона за адвокатурата и заличени от Националния регистър за правна помощ /НРПП/ до изтичането на срока, за който са заличени и възстановяването им в НРПП, както и при невъзможност да изпълняват задълженията си за срок по-дълъг от 6 месеца ;
- Не разпределят служебни защити по искания за юридически лица.
- **Разпределят служебните защити по начин, който е най-благоприятен за лицето, на което е предоставена правна помощ с цел осигуряване на подходяща и ефективна правна помощ и възможност за осъществяване на бърза и лесна комуникация и срещи с адвоката, на който е възложена служебната защита, при съобразяване не само на конкретния случай и конкретното лице, на което се предоставя , но и неговите особености и процесуалното му качество по делото, мястото на пребиваване на лицето и мястото на работа на адвоката.**

Б. Минимални стандарти при определянето на адвокат.

Б.1. Правила, които адвокатските съвети /АС/ са длъжни да спазват при изпълнение на задължението им за определяне на адвокат – служебен защитник, процесуален или особен представител и уведомяването на органа по чл. 25, ал.1 и ал.2 от ЗПП.

Правна рамка – Закон за правната помощ – чл. 18, т. 2, 3, 4, чл. 25, ал. 4 и 5 и чл. 26, ал. 1, ал. 5, ГПК – чл. 29, чл. 39, ал. 3, чл. 47, ал. 6, чл. 48, ал. 2, чл. 430; АПК - чл. 136 , НПК – чл. 100 и чл. 101 .

Настоящите правила се въвеждат с цел осигуряването на подходяща и ефективна правна помощ и справедлив процес и са част от механизма за разпределение на служебните защити и определянето на адвокат:

- Определянето на служебен защитник, процесуален или особен представител се извършва с решение на помощните органи по прилагането на Закона за правната помощ, създадени към всеки адвокатски съвет /лица- членове на адвокатския съвет, определени с негово решение или създадената с негово решение Комисия/;
- Решението на помощните органи към адвокатския съвет, с което се определя адвокат по конкретен вид правна помощ и по конкретно дело , се одобрява от председателя на съответния адвокатски съвет, а в негово отсъствие от зам.-председателят или друго упълномощено лице;
- Въз основа на одобреното решение техническите сътрудници по правната помощ-служители към съответната адвокатска колегия оформят уведомително писмо, по образец утвърден от бюро , до съда по дела или до председателя на бюро , в случаите на предоставена първична правна помощ;
- Уведомителните писма до органите по чл. 25, ал. 1 и 2 са формата, с която се определя адвокат по конкретното дело или за конкретен случай;
- Уведомителните писма се извеждат в специален регистър и се оформят надлежно с подпис на председателя на съответния адвокатски съвет и печат.
- Уведомителните писма, в които се посочва името на конкретния адвокат, определен за предоставяне на правна помощ, се изпращат до съдилищата или председателя на НБПП от служителите по правна помощ към съответната адвокатска колегия.
- Уведомителните писма се съхраняват в специален регистър от служителите по правна помощ към съответната адвокатска колегия с цел да бъдат предоставени на адвокатите при отчитането на тяхната дейност.
- Определянето на служебен защитник, процесуален или особен представител се извършва от съответния специализиран регистър на адвокати профилирани в определена правна сфера, вида на делото, правната помощ, която ще осъществява и нейният обхват, както и в зависимост от процесуалното качество на страната по делото, на която е предоставена правна помощ – подсъдим, свидетел, пострадал от домашно или сексуално насилие, трафик на хора или от други престъпления, частен обвинител, частен тълкувател, граждански ищец или ответник, дете , лице търсещо международна закрила , чужденец, нуждаещ се от правна помощ в съда по дела образувани по реда на Закона за чужденците в Република България ;

Б.2. Критерии за определянето на служебен защитник, процесуален или особен представител :

- - вид на делото ;
- вид на правната помощ и нейният обхват;
- квалификация на адвоката и професионален опит в съответната правна област и правна сфера, като тези факти и обстоятелства могат да се удостоверят с документи за обученията и специализации, адвокатски стаж;
- юридически стаж с оглед представителство пред ВКС и ВАС;
- статут на адвоката – младши адвокат с оглед ограниченията за представителство пред определени съдилища.
- фактическа и правна сложност на случая;
- обученията в определена правна сфера;
- умения за комуникация с подзащитния си, който може да е лице жертва на насилие или трафик, пострадало от друго престъпление или дете ;
- степента на ангажираност на адвоката;
- други назначения по реда на ЗПП;
- владенето на чужд език, в случаите когато е възможно да е необходимо за осъществяването на контакт с клиента, при предоставяне на правна помощ по Глава осма от Закона за правната помощ при международни спорове, за които се прилага Директива 2003/8 ЕО на Съвета за подобряване на достъпа до правосъдие при презгранични спорове чрез установяването на минимални общи правила за правна помощ при такива спорове и в случаите по Регламент ЕО №4 от 2009 г. на Съвета относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничество по въпроси, свързани със задължения за издръжка ;
- налагани дисциплинарни наказания по реда на Закона за адвокатурата и заличавания от Националния регистър за правна помощ по реда на Закона за правната помощ, поради недобросъвестно или некачествено изпълнение на задълженията, като служебен защитник или процесуален представител или поради други нарушения на Закона за правната помощ;
- наличието на жалби и сигнали срещу адвоката от граждани, на които е бил определен за предоставяне на правна помощ или от съдилища, по които дела е бил назначен за предоставяне на правна помощ и тяхната основателност;
- продължителна невъзможност да изпълнява задълженията си за срок по-дълъг от шест месеца ;
- неоснователни откази да поеме разпределена му служебна защита повече от три пъти ;
- наличието на молба от гражданина за избор на адвокат от Националния регистър за правна помощ, която следва да бъде уважена, след получаване на съгласие от посочения адвокат.

Б.3. Срокове за определянето на служебен защитник:

- Незабавно за регламентирани в Закона за правна помощ неотложни и спешни случаи от списъка на дежурните адвокати и от приетия от адвокатския съвет седмичен график. За определения служебен защитник служителите от адвокатската колегия могат да уведомят съда по телефон, факс или електронна поща, поради необходимостта от бързина, като уведомителното писмо до съда може да бъде изпратено и след това; В тези случаи върху уведомителното писмо се отбелязва факта на уведомяването на съда, часа, датата и съдебния служител приел уведомлението ;
- Незабавно за първична правна помощ, в случаите когато се изисква бързина, поради изтичането на процесуални срокове за подаване на искова молба или жалба, се извършва незабавно по факс, изпратен до НБПП , който се прилага към преписката, като уведомителното писмо се изпраща след това;
- до три работни дни от получаване на искането от НБПП при предоставена първична правна помощ ;
- своевременно по съдебни искания за дела, но не по-късно от две седмици преди първото насрочено по делото открито съдебно заседание ;
- до три работни дни от получаване на искането от съда при предоставена правна помощ за конкретно процесуално действие;
- Определянето на резервен защитник, при наличието на условията по чл. 94, ал. 4 от Наказателно процесуалния кодекс , се извършва от списъка на резервните защитници.
- Определянето на служебен защитник или процесуален представител, при наличието на молба за избор на адвокат от гражданина , на когото е предоставена правна помощ, се извършва незабавно след получаване на съгласие от посочения адвокат, отразено и удостоверено върху уведомителното писмо, към което се прилага молбата на лицето, в случай, че тя не е изпратена от съдът и същият не е информиран за нея ;
- Уведомяването на адвоката за определянето му, като служебен защитник, процесуален или особен представител по конкретен случай или дело, трябва да е своевременно, така че същият да има време за: преценка относно ангажираност и/или притежаване на необходимите знания и подготовка по случая, както и време да се запознае с материалите по случая или делото ;
- Уведомяването на адвоката за определянето му се извършва по един от официално приетите начини или утвърдени в практиката на съответната адвокатска колегия и регламентирани с Вътрешните правила за разпределение на служебните защити и определянето на адвокат – по телефон, SMS, e-mail;
- Уведомителното писмо, до съда при правна помощ за процесуално представителство или до председателя на бюро

при предоставена първична правна помощ, за определянето на адвокат по конкретен случай, се оформя след потвърждаване от страна на адвоката, че приема възложената му служебна защита, което трябва да бъде удостоверено по подходящ начин;

- При удостоверен отказ на адвоката да поеме възложената му служебна защита, се определя друг адвокат с ново уведомително писмо.
- При искане от органа по чл. 25, ал.1 и ал. 2 от ЗПП - съдът и Националното бюро за правна помощ, за замяна на определен адвокат, се определя друг с ново уведомително писмо.
- Уведомително писмо за определянето на служебен адвокат, процесуален или особен представител, дежурен адвокат, резервен защитник или адвокат за първична правна помощ не се издава, ако в адвокатския съвет не е постъпило редовно искане от органите по чл. 25, ал.1 и ал. 2 от ЗПП- съдът и НБПП, придружено с редовен акт за предоставяне на правна помощ и съдържащ реквизитите по чл. 25, ал. 3, както и документи, удостоверяващи внесеното възнаграждение за особен представител определено по реда на Наредба № 1 на ВАС за минималните размери на адвокатските възнаграждения;
- Уведомителното писмо издадено на адвокат за процесуално представителство по дело е валидно за всички инстанции на съдебното производство до окончателното му приключване с влязло в сила съдебно решение или друг съдебен акт, освен ако основателни причини са наложили замяната на адвоката или неговото освобождаване поради упълномощаване на адвокат от лицето, прекратяване или лишаване от правна помощ на лицето.
- Уведомителното писмо издадено на адвокат за първична правна помощ – консултация и/или подготовка на документи за образуване на дело е валидно само за описаните в решението за допускане на правна помощ на председателя на бюрото действия, освен ако лицето получило правна помощ е поискало с изрична молба същият адвокат да продължи правната помощ и за процесуално представителство и адвокатът е дал за това съгласието си;
- Уведомително писмо за определяне на нов адвокат по изпълнително дело не се издава, когато то е образувано в срок една година от влизането в сила на съдебното решение по гражданското дело, по което е имало вече определен адвокат освен ако има промяна в обстоятелствата за предоставяне на правна помощ или ако уважителни причини налагат оттеглянето на определения по гражданското дело адвокат.

Препоръки към точка «А» и «Б»:

С цел подобряване на процедурата по разпределение на служебни защиты и определянето на адвокат и осигуряването на подходяща и ефективна правна помощ е необходимо всеки адвокатски съвет:

- да приеме **Правила за начина, реда, условията и критериите за разпределение на служебни защити и определянето на адвокат;**
- **Да се приемат решения за създаване на Комисия за разпределение на служебни защити, определяне на адвокат и оценка на неговата работа /Комисия по прилагането на Закона за правната помощ/, или за определяне на лица-членове на адвокатския съвет, които ще осъществяват тази дейност;**
- **Да създаде специализирани регистри на адвокати с квалификация и опит в съответна правна сфера, от които да се избира и определя адвокат по конкретен вид дело и случай с цел осигуряване на подходяща и ефективна правна помощ;**
- **Да създаде регистър на адвокати по видове правна помощ по чл. 21 от ЗПП;**
- **Да се подобрят образците на уведомителните писма, с които се определя адвокат, като съдържанието на същите да се съобрази с вида правна помощ и нейният обхват изложен в акта на съда или председателя на бюро за предоставяне на правна помощ;**
- **В уведомителните писма да се посочва процесуалното качество на страната, на която е предоставена правна помощ – обвиняем, подсъдим, пострадавал-жертва на домашно или сексуално насилие или трафик на хора, деца, бежанци/чужденци, дискриминирани лица, свидетел, частен обвинител, частен тъжител, граждански ищец или ответник, заинтересована страна по спора;**
- **Могат да се изготвят отделни образци на уведомителни писма както следва:**
 - Уведомително писмо /УП/ за първична правна помощ;
 - Уведомителни писма по видове дела – наказателни, граждански /включително изпълнителни/ и административни в случаите на задължителна адвокатска защита;
 - Уведомителни писма по видове дела в случаите на правна помощ по молба на гражданина ;
 - Уведомителни писма по депозитни граждански дела, за определяне на особен представител по тях в хипотезите на ГПК и АПК,;
 - Уведомителни писма за дежурни адвокати
 - Уведомителни писма за резервни защитници;
 - Уведомителни писма в случаите на молба от гражданина за избор на адвокат от Националния регистър за правна помощ ;
 - Уведомителни писма за замяна на един адвокат с друг.

Целта на създаването на отделни образци на уведомителни писма е да се създаде механизъм за по-лесно събиране на статистическа информация по видове дела, видовете предоставена правна помощ, видове потребителски групи получили правна помощ.

II. Минимални стандарти за предоставяне на правна помощ от Националното бюро за правна помощ .

Правна рамка чл. 21, т.1 и 2 , чл. 22, чл. 23, ал.3 , чл. 24, чл. 25, ал. 2 от ЗПП, Глава осма от ЗПП „Особености при предоставяне на правна помощ при международни спорове“.

Целта на настоящите правила е да се уеднакви работата на служителите от дирекция „Правна помощ“ при разглеждането на заявления по чл. 21, т. 1 и т.2 от ЗПП за първична правна помощ, подадени по общия ред, заявления по чл. 30“ж“ от ЗПП постъпили чрез Регионалните центрове за консултиране към адвокатските съвети, молби за правна помощ постъпили по реда на Директива 2003/8/ ЕО на Съвета от 2003 г. и молби за правна помощ по реда на Регламент /ЕО/ №4 от 2009 г. на Съвета.

1. НБПП приема правила за предоставяне на първична правна помощ по чл. 21, т.1 и 2 от ЗПП по общия ред;
2. НБПП приема Правилник за дейността на Регионалните центрове за консултиране, създадени към адвокатските съвети, регламентиращ реда и условията за предоставяне на консултации на граждани по съдебни райони, подбор на адвокати за предоставяне на консултации, реда и формата за отчитане на предоставената консултация;
3. НБПП приема Правила за работата на Националния телефон за правна помощ, регламентиращ реда за подбор на адвокати, реда и условията за предоставянето на правни съвети на граждани от цялата страна и реда за отчитане на предоставените консултации.
4. НБПП приема Правила за предоставяне на правна помощ при международни спорове по реда на Директива 2003/8/ЕО на Съвета от 2003 г. за подобряване на достъпа до правосъдие при презгранични спорове чрез установяването на минимални общи правила за правната помощ при такива спорове.
5. НБПП приема Правила за предоставяне на правна помощ на лица по Регламент /ЕО/ №4 от 2009 г. на Съвета относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничество по въпроси, свързани със задължения за издръжка..

Процедура за предоставяне на първична правна помощ по чл. 21, т.1 2 от ЗПП-обща правила:

- Предоставянето, отказът или прекратяването на първична правна помощ се извършва с решение на председателя на бюрото.
- Назначаването или замяната на адвокат се извършват с решение на председателя на бюрото;
- НБПП информира заявителят за всички решения и искания свързани с процедурата по предоставяне на правна помощ.
- Срокът за подготовка на решението за предоставяне или отказ на първична правна помощ или правна помощ по Глава Осма от ЗПП е 14-дневен срок от постъпването на редовно заявление или молба за правна помощ – попълнени, подписани и комплектовани от кандидата с документи по чл. 22 или чл. 23, ал. 3 от ЗПП ;

- НБПП одобрява образец на заявление за предоставяне на първична правна помощ по чл. 21, т.1 и т.2 включително такъв за предоставяне на консултация в Регионален център за консултиране към адвокатските съвети, към които има създадени такива;
- Първичната правна помощ се предоставя въз основа на подадено заявление по образец одобрен от НБПП;
- Правна помощ по Глава осма от ЗПП се предоставя въз основа на молба подадена на стандартен формуляр приет от Европейската комисия;
- НБПП води регистър на заявленията по чл. 21, т.1 и т.2 от ЗПП и молбите за правна помощ по Глава Осма от ЗПП;
- НБПП образува административно производство за предоставяне на правна помощ по постъпилите заявления и молби;
- Процедурата по предоставяне на първична правна помощ и правна помощ по Глава осма от ЗПП обхваща долу изброените дейности, които се извършват и са записани в длъжностните характеристики, като служебни задължения на държавните служители-юристи от дирекция „Правна помощ“ към бюрото:
 - Проверка на заявлението или молбата за предоставяне на правна помощ от формална страна-попълнени ли са всички раздели относно социален статус, семейно положение, имотно и финансово състояние на заявителя, описан ли е правния проблем, уточнена ли е страната срещу която ще се води делото и нейният адрес, подписано ли е заявлението от подателя.
 - При констатирани нередности в заявлението, същото се връща на молителя или органът на Република България по Глава осма Министерство на правосъдието по чл. 43 от ЗПП;
 - Посочва се срок за отстраняване на нередностите в заявлението за правна помощ по чл. 21, т.1 и 2 от ЗПП, който съгл. Разпоредбите на АПК е тридневен от получаване на писмото;
 - Административното производство образувано в НБПП за предоставяне на правна помощ се прекратява в случай, че не бъдат отстранени нередностите в заявлението или молбата;
 - Уведомява се заявителя за прекратеното административно производство;
 - Проверка на приложените към заявлението документи, удостоверяващи факти и обстоятелства по чл. 22 или чл. 23, ал. 3 от ЗПП;
 - Служебно се събира информация по чл. 22 или чл. 23, ал. 3 от ЗПП от съответните компетентни ведомства по електронен път чрез системата за междурегистров обмен на данни или чрез кореспонденция със съответните компетентни органи, респ. чрез Министерство на правосъдието в случаите по Глава осма от ЗПП.
 - Подготвя се решение за предоставяне или отказ на първична правна помощ, което се изпраща на заявителя;
 - Решението за предоставяне на първична правна помощ се подготвя, ако лицето отговаря на някои/и от условията по чл. 22 от ЗПП или

- когато са налице условията по чл. 42 или чл.48 от ЗПП, и е доказало това с документи от съответните компетентни органи ;
- Подготвя се искане до съответната адвокатска колегия, по местоживеене на кандидата, за определяне на адвокат ;
 - Изпраща се решението за допускане на правна помощ на съответната адвокатската колегия по местоживеене на заявителя;
 - Постановява се решение за назначаване на определения с уведомително писмо от адвокатският съвет адвокат;
 - Изпраща се решението за назначаването на определения адвокат на заявителя и на адвоката.
 - При молба от заявителя за избор на адвокат, се определя и назначава по възможност посоченият от заявителя адвокат.
 - При постъпила молба от заявителя за замяна на адвоката се преценява нейната основателност;
 - При основателна молба за замяна, се подготвя ново искане до съответния адвокатски съвет и след определянето на нов адвокат се --
 - Подготвя решение за замяна.
 - Решението за замяна се изпраща на заявителя и на новоназначения адвокат;

Общите правила за предоставяне на първична правна помощ по чл. 21, т.1 и 2 от ЗПП не се прилагат по отношение на работата на Националния телефон за правна помощ и Регионалните центрове за консултиране.

2. Отказ за предоставяне на първична правна помощ се постановява в следните случаи:

- Лицето не отговаря на нито едно от условията по чл. 22 от ЗПП;
- Заявлението за правна помощ касае друго лице, освен в случаите когато се отнася за защита на права и интереси на лице, ползващо социална услуга –резидентен тип или звено „Майка и бебе“ или за защита на права и интереси на дете, на пострадали от домашно или сексуално насилие или от трафик на хора когато са настанени в кризисни центрове, на лица, търсещи международна закрила по реда на Закона за убежището и бежанците когато са настанени в центровете за бежанци или когато се иска правна помощ за лица процесуално недееспособни и които нямат законен представител или попечител.
- Предоставянето на правна помощ не е оправдано от гледна точка на ползата, която тя би донесла на лицето, заявител, поради изтекли процесуални или давностни срокове ;
- Когато претенцията е очевидно неоснователна, необоснована или недопустима;
- При злоупотреба с права;
- При предоставена правна помощ по същия проблем на същото лице;
- При заявление за правна помощ за проблем, чието решаване е от правомощията на административни органи или други организации и ведомства, но не от съда;

III. Минимални стандарти при контрола и оценката на предоставената от адвокатите правна помощ, приложими от адвокатските съвети и Националното бюро за правна помощ...

Правна рамка – Закона за правната помощ - чл. 37 и чл. 38 , Наредбата за заплащане на правната помощ, Закон за адвокатурата.

Настоящите правила могат да бъдат основа на единен механизъм за контрол и оценка на правната помощ и имат за цел уеднаквяване на практиката и подходите при оценка работата на служебните защитници и представляват обективен инструмент за ефективно управление на публичните средства за правна помощ , за повишаване на личната мотивация на адвокатите и доверието в тях.

A. Първичен контрол осъществяван от адвокатските съвети.

1. Общи правила при осъществяването на контрол върху отчетите на адвокати от формална страна :

Адвокатските съвети приемат решение, с което възлагат на служителите от адвокатската колегия, отговарящи за правната помощ, следните задължения:

- приемат и проверяват подадените от адвокатите отчети от формална страна – подаден ли е отчета по образец, утвърден от НБПП, попълнени ли са всички реквизити в отчетната форма-образец, комплектован ли е отчета с всички, изискващи се по ЗПП документи и описани, като приложения в отчетната форма-образец, подписан ли е отчета;
- Съдействат на адвокатите при комплектоване на отчетите с исканията и актовете за допускане на правна помощ от органа по чл. 25, ал.1 и ал. 2 от ЗПП и уведомителните писма до тях;
- поддържат регистър на отчетите на адвокатите – номер и дата на тяхното подаване в адвокатската колегия;
- изготвят становища по отчетите на адвокатите по утвърден от НБПП образец, като попълват всички реквизити с изключение на размера на адвокатското възнаграждение;
- Предоставят, отчета, комплектован с документи и становище, на създадения с решение на адвокатския съвет помощен орган – Комисия за оценка работата на адвоката и определяне на размера на адвокатското му възнаграждение по реда на Наредбата за заплащане на правната помощ;
- След попълване на становището, с определеното от комисията адвокатско възнаграждение, предоставят становището на председателя на адвокатския съвет или упълномощено от него лице, при отсъствие, за подпис;
- Следят за надлежното оформяне на становището с подпис, и печат ;

- изготвят придружителни писма до НБПП с опис на подадените отчети .
2. Адвокатските съвети приемат решение, с което създават Комисия за контрол и оценка на работата на адвокатите, чийто брой и състав се определят с решението. Това е Комисия по т. „А“ от настоящите правила. Комисията могат да бъдат привлечени и адвокати-членове на адвокатската колегия с необходимата квалификация, умения и значителен опит в съответната правна област и авторитет сред адвокатската гилдия и обществото за извършване на оценка от професионалист /т.нар. peer review/.
 3. Комисията може да извършва първичния контрол и оценка на работата на адвокатите.
 4. Комисията може да възложи оценката на работата на адвоката на адвокат-член на съответната адвокатска с необходимата квалификация, умения и значителен опит в съответната правна област и авторитет сред адвокатската гилдия и обществото за извършване на оценка от професионалист /т.нар. peer review/.
 5. Комисията или адвокатът на който е възложена проверката предлага размер на адвокатското възнаграждение, адекватно на извършената от адвоката работа .
 6. Мотивирано отказва определяне на адвокатско възнаграждение, когато отчетът е подаден след изтичането на едногодишния срок от преустановяване на участието на адвоката в производството .
 7. Мотивирано отказва определяне на адвокатско възнаграждение когато правната помощ е предоставена на юридическо лице.
 8. Мотивирано отказва определянето на адвокатско възнаграждение за авансово плащане когато не са налице условията по чл. 3, ал. 2 от Наредбата за заплащане на правната помощ.
 9. Може да направи мотивирано предложение до Националното бюро за правна помощ с отказ за заплащане, поради констатирано недобросъвестно или некомпетентно предоставена правна помощ по конкретно дело.
 10. Всички решения на проверяващите и оценяващи органи се одобряват от председателя на адвокатския съвет.

Б. Окончателният - главен и основен контрол и оценка на предоставената от адвокат правна помощ се осъществява от Националното бюро за правна помощ.

1. НБПП одобрява процедурни правила за приемане, проверка, контрол и оценка на отчетите за предоставена правна помощ от адвокати от съответната адвокатска колегия;
2. НБПП одобрява указания за определяне размера на адвокатските възнаграждения;
3. НБПП осъществява контрола и оценката, чрез проверка на отчетите на адвокатите, която се извършва от държавни

- служители - юристи от дирекция „Правна помощ“ към бюрото, в чиито длъжностни характеристики тази дейност им е включена като служебно задължение;
4. **НБПП** след като извърши контрола и оценката на работата на адвоката **може да промени размера на предложеното от адвокатския съвет възнаграждение , като го увеличи или намали.**
 5. **НБПП** с решение на председателя **определя окончателния размер на адвокатското възнаграждение** на адвоката по конкретно дело и заплаща същото.
 6. **НБПП**, след като извърши контрола, **върща, с мотивирано писмо**, на съответния адвокатски съвет **нередовни отчети на адвокати** за отстраняване на нередностите в следните случаи:
 - Отчетът не е заверен от адвокатския съвет и не е надлежно оформен по реда на ЗПП – липсва надлежно оформено становище от адвокатския съвет с подпис на председателя и печат, липсва регистрационен номер и дата ;
 - Отчетът не е попълнен в цялост от адвоката и не е подписан от последния – липсва информация по отделни негови реквизити или същата не е достатъчна и/или съдържанието му или истинността на изложените в него факти и обстоятелства не са удостоверени с подписа на адвоката;
 - Отчетът не е комплектован с изискваните в ЗПП документи, изброени в раздел „Приложения“ към отчетната форма, както и с документи, удостоверяващи обема на извършената работа.
 7. **НБПП**, след контрола, **отказва с мотивирано писмо, заплащане** на правната помощ в следните случаи:
 - Отчетът е подаден след изтичането на едногодишния срок по чл. 38, ал.4 от ЗПП от преустановяване на участието на адвоката в производството;
 - Отчетът е за осъществена от адвоката правна помощ , която вече е докладвана и заплатена ;
 - Отчетът е за предоставена правна помощ на юридическо лице;
 - Отчетът е за предоставена правна помощ от особен представител в случаите на задължителна адвокатска защита по ГПК, АП , когато източникът за заплащане на адвокатското възнаграждение е друг, а не бюджетът на НБПП . Т.е. това са случаите по депозитни дела, когато адвокатското възнаграждение се определя от съда по реда на Наредба №1 на ВАС и е за сметка на задължената от съда страна по делото, а ако същата е освободена от държавни такси и разноски за сметка на съдебния бюджет.
 - Отчетът е за правна помощ, за която е констатирано, след извършена проверка, с решение на съответния адвокатски съвет по реда на Закона за адвокатурата или с решение взето на заседание на НБПП, че е предоставена недобросъвестно и некомпетентно или при нарушения на разпоредби от Закона за правната помощ.
 8. **НБПП одобрява процедура за контрол върху правната помощ, по сигнал** на страната, на която е допусната правна помощ, друга

заинтересована страна по делото или на някой от органите от системата за правна помощ – съд, адвокатски съвет или трето лице-неправителствена организация, министерство на правосъдието, омбудсманът или друго ведомство.

9. **Контролът на правната помощ по сигнал се осъществява от съответният адвокатски съвет или Националното бюро за правна помощ**, като за целта се взема решение от адвокатския съвет, респ. се издава заповед от председателя на бюрото, за извършване на проверката, лицата или съставът на комисията, която ще извърши проверката, начинът и срокът за извършване на проверката и изготвянето на доклад.
10. Адвокатският съвет, въз основа на доклада с констатациите от проверката, взема решение за образуване на дисциплинарно производство, за налагане на дисциплинарно наказание по реда на Закона за адвокатурата.
11. НБПП, в случаите когато сам извършва проверката, въз основа на доклада с констатациите от проверката, взема решение за налагане на санкция по реда на Закона за правната помощ, която е свързана със заличаване на адвоката от Националния регистър за правна помощ за определен период, съответстващ на извършеното нарушение.
12. НБПП, респ. адвокатският съвет уведомява с писмо лицето или органът за правна помощ, подал сигнала за решението си.

В. Общи критерии, въз основа на които адвокатските съвети и НБПП оценяват предоставената от адвокатите правната помощ :

- **Видът на предоставената правна помощ** – за процесуално представителство пред съда ; За първична правна помощ – консултация и /или подготовка на документи за образуване на дело;
- **Обхватът на допуснатата и осъществена правната помощ** – процесуално представителство пред всички съдебни инстанции до окончателното приключване на производството с влязло в сила решение или само пред някои от съдебните инстанции, за отделни процесуално правни действия – отстраняване на недостатъци в искиви молби и жалби, подготовка на жалби пред по-горна инстанция, подготовка на писмени отговори, възражения, разпити на свидетели и др.;
- **Видът на делото**, по което е осъществена правната помощ ;
- **Квалификация на деянието /за наказателни производства/;**
- **Материален интерес** – цена на иска;
- **Предмет на спора;**
- **Редът, по който се води производството по делото** – по общия ред със събиране на доказателства и експертизи; бързо, незабавно производство; съкратено съдебно производство; производство по Глава 29 от НПК- споразумения; производства с предложение за освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание, особени производства по НПК и ГПК,

производства по специални закони, граждански дела без материален интерес, безспорни производства, дела за развод по взаимно съгласие, дела за издаване на съдебни заповеди и др.

Г. Специфични критерии за оценка на работата на адвоката:

- **Квалификация на адвоката** – наличието на правни знания и умения за прилагането им- познаването на материалния и процесуалния закон; умения за анализ на правнорелевантни факти;
- **Професионални умения и способности на адвоката** – умения за общуване с клиента, умения за водене на преговори и даване на съвети, умения за провеждане на разпит на свидетел;
- **Професионален опит на адвоката в конкретната правна сфера;**
- **Умения за оптимална организация на работата;**
- **Експедитивност и дисциплинираност;**
- **Спазване на процесуалните правила и правилата за етично поведение.;**
- **Обучения на адвоката по видове правна материя и брой часове;**
- **Подадени жалби, сигнали или възражения** от страната, на която е предоставена правна помощ, от органът допуснал правната помощ-съдът или НБПП или от друга заинтересована страна по делото, срещу адвоката предоставил правна помощ, **и тяхната основателност;**
- **Пълнота и прецизност при попълването на отчетната форма и комплектоването ѝ** с необходимите документи по Закона за правната помощ и с документи, удостоверяващи обема на извършената работа.

Д. Количествени и качествени показатели за оценка на работата на адвоката по конкретен случай или дело :

- Брой проведени срещи с лицето, на което е назначен за предоставяне на правна помощ, преди изготвяне на процесуални документи до съда-искови молби, жалби, писмени отговори и др, удостоверени с подписа на лицето;
- Брой дадени консултации и правни съвети преди образуване на делото, удостоверение с подписа на лицето;
- Подготовка по делото – проучване и запознаване с материалите по делото удостоверение чрез контролния лист приложен към съдебното досие;
- Брой проведени срещи с лицето преди първото по делото съдебно заседание, до приключване на делото и след постановяване на крайният съдебен акт, удостоверени с подписа на лицето ;

- Уточняване на линията на защита с лицето, което представлява, видовете доказателства по делото и процесуално-правни действия, които по преценка на адвоката следва да се извършат, удостоверени с подписа на лицето;
- Информирание на лицето за евентуалните последици и резултати от предприетите от адвоката процесуални действия в негов интерес и защита, удостоверено с подписа на лицето;
- Уточняване на поведението на лицето по делото, удостоверено с подписа на същото;
- Запознаване на лицето с всички съдебни актове, постановени по време на делото, които засягат негови права и интереси или са в негова полза, както и с крайния съдебен акт с който приключва делото, удостоверено с подписа на същото;
- Обсъждане с лицето на всички допълнителни доказателства, които адвоката възнамерява да представи по делото, удостоверено с подписа на същото;
- Оценка от лицето на поведението и отношението на адвоката към него, удостоверено с подписа на същото;
- Брой подготвени процесуални документи по делото-писмени отговори, обратни и насрещни иски, искания, бележки, възражения, жалби, молби, писмени защиты и становища и др. и дадени консултации и съвети, удостоверено с подписа на съдията;
- Брой съдебни заседания, в които е участвал адвоката и часова ангажираност във всяко съдебно заседание, удостоверено с подписа на съдията;
- Количество и обхват на извършени процесуално правни действия от адвоката по делото – участие в разпит на свидетели и вещи лица по делото, събиране и представяне на допълнителни доказателства, участие в подготовката на споразумение между страните по делото; подаване на молба за оттегляне или отказ от иска и други, удостоверено с подписа на съдията;
- Спазване на процесуални срокове, удостоверено с подписа на съдията;
- Навременно извършване на съответното процесуално действие;
- Способност за ясно аргументиране и мотивиране на процесуалните документи и устните пледоарии и за анализ на доказателствата, установено от съдебните протоколи и изготвените процесуални документи;
- Фактическа и правна сложност на делото, удостоверено с подписа на съдията;
- Особенности на производството и на представляваното лице;
- Продължителност на делото и непрекъснатост на правната защита и представителство във всички фази и инстанции осигурена чрез реалното и ефективно участие на адвоката

последователно във всички съдебни заседания , удостоверено с подписа на съдията;

- Обективно съединени искове, предявени от адвоката удостоверено с подписа на съдията;
- Насрещни искове, предявени от адвоката удостоверено с подписа на съдията;
- Граждански искове предявени от адвоката в наказателното производство удостоверено с подписа на съдията;
- Брой обжалвани съдебни актове удостоверено с подписа на съдията;
- Брой лица и тяхното качество в процеса, които представлява адвоката, удостоверено с подписа на съдията;
- Брой повдигнати обвинения на лицето, което представлява с различна квалификация удостоверено с подписа на съдията;
- Представителство в почивен или празничен ден удостоверено с подписа на съдията;
- Замяна на адвоката с друг по искане на съдът или страната, която представлява удостоверено с подписа на съдията;
- Освобождаване на адвоката поради ангажирането на договорен адвокат от страната удостоверено с подписа на съдията;
- Неоснователен отказ от предоставяне на правна помощ;
- Отстраняване на адвоката поради несъвместимост с линията на защита;
- Отстраняване на адвоката, поради нарушение на процесуални и етични правила ;
- Наложени глоби на адвоката;
- Резултатът за лицето след обжалване на съответните съдебни актове ;
- Крайният резултат за лицето по делото;

Препоръки: НБПП съвместно с адвокатските съвети да изготви форма, която да се ползва при оценка на работната натовареност на адвокатите и качеството на извършената от тях работа. Тази форма е необходимо да съдържа описаните по-горе обобщени критерии и показатели, покриването на които може да се удостоверява с подпис на съдията по делото, клиента и адвокатския съвет. Целта на тази форма е да улесни работата на адвокатския съвет, респ. Комисията по оценка, за определяне на адекватно адвокатско възнаграждение. Подобна форма за оценка работата на адвокатите се ползва от Бюрото за правна помощ в Литва.

Друг подход при оценката на работата на адвокатите е за всеки критерий и показател може да се определи брой точки, съответстващ на неговата тежест при оценката . Критерии и показатели с по-висока тежест ще се оценяват с по-голям брой точки , а с по-ниска тежест с по-малък брой точки . Така могат да се определят няколко нива за оценка работата на адвокатите, например: оценка - „под изискванията“или слабо професионално изпълнение; оценка- „отговаря на изискванията“ или справя се професионално с работата и оценка „над изискванията – отлично професионално изпълнение.

В случаите когато липсват информация и документи не може да бъде направена оценка.

Нормативно или с решение на НБПП да се установят методи за гарантиране и оценка на качеството на правната помощ: –

- Годишно обучение на адвокатите определен брой учебни часа за повишаване на квалификацията им ;
- Да се подобри прилагането на инструмента на дисциплинарната отговорност на адвокатите предоставящи правна помощ и при установени нарушения на правните норми и етичните стандарти за предоставяне на правна помощ да се засили дисциплинарната отговорност по реда на Закона за адвокатурата;
- Да се подобри прилагането на административните санкции по реда на Закона за правната помощ.

Вписването в Националния регистър за правна помощ към момента не е ограничено с изисквания, които да гарантират квалификацията на адвокатите, техните професионални способности и умения, професионален опит в конкретна правна сфера. Това дава възможност на всеки адвокат безпрепятствено да бъде вписан в Националния регистър за правна помощ, стига да не е дисциплинарно наказан, и да заяви желание да му се разпределят служебни защити по всички видове дела.

Поради завишаване на изискванията за качество на правната помощ, в съответствие с Директива /ЕС/ 2016/1919 и Директива 2013/48/ ЕС и Препоръки на Комисията от 27 ноември 2013 г. /2013/С 378/03/ и Препоръка /2013/С 378/02/ държавите членки, респ. съответните органи за правна помощ трябва да вземат подходящи мерки за гарантиране качеството на правната помощ и обучението на адвокатите.

В тази връзка следва да се установят **нормативно или с решение на Националното бюро за правна помощ методи за подбор на адвокати още при вписването им в Националния регистър за правна помощ, както е в някои европейски държави като Литва- изпити под формата на тест и интервю пред специално формирана Комисия от опитни и високо квалифицирани адвокати и юристи .**

Това може да гарантира до голяма степен качеството и ефективността на правната помощ.

МИНИМАЛНИ СТАНДАРТИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ ОТ СЪДИЛИЩАТА

Настоящите стандарти имат за цел да се уеднакви, подобри и улесни работата на съдилищата при предоставяне на правна помощ, като се гарантира правото на защита на лицата, на ефективна и подходяща правна помощ в защита на техните права и интереси и справедлив процес.

Стандартите очертават кръга от правила и действия, относими към процедурата за предоставяне на правна помощ по реда на Закона за правната помощ, които съдиите следва да прилагат ръководени от принципа на независимост и вътрешно убеждение.

Стандартите са съобразени с видовете дела, вида на правната помощ и нейният обхват.

Стандартите са съобразени със Закона за правната помощ, Наказателно-процесуалния кодекс, Гражданско процесуалния кодекс, Административно-процесуалния кодекс .

Целевата група, към която са насочени настоящите стандарти са съдиите.

Съдът е органът, в чиито правомощия е предоставянето на правна помощ по чл. 21, т. 3 от ЗПП за процесуално представителство в съдебна фаза.

В качеството си на орган по чл. 25, ал. 1 от ЗПП, който ръководи процесуалните действия, съдът е длъжен да осигури защитата на страна по делото, в случаите когато по силата на закон задължително се предвижда адвокатска защита, резервен защитник или представителство и в случаите когато страната не разполага със средства за заплащане на адвокат, желае да има такъв и интересите на правосъдието изискват това.

I. Минимални общи стандарти за предоставяне на правна помощ по всички видове дела.

1. Познаване на материалния закон - Закона за правната помощ, регламентиращ процедурата за предоставяне на правна помощ..
 2. Познаване на процесуалните норми в ГПК, НПК и АПК , регламентиращи правната помощ, в случаите на задължителната адвокатска защита, резервен защитник или представителство, както и по молба на страна по делото.
 3. Практически умения и способности за правилното прилагане на материалните и процесуални норми при предоставяне на правна помощ по конкретно дело.
 4. Познаване на съдебната практика свързана с правната помощ.
- СЪДЪТ**
5. Предоставя правна помощ само при образувано и висящо съдебно производство за процесуално представителство и/или за отделни процесуални действия по делото .
 6. Предоставя правна помощ, по реда на Закона за правната помощ, само на физически лица, които отговарят на законоустановените изисквания.

7. Информира физическите лица за възможността да ползват правна помощ, при необходимост и право за това, устно в съдебно заседание или писмено – с призовките и съобщенията до страните по делото.
8. Информира гражданите за условията, реда, и документите, при наличието на които могат да получат правна помощ, за правото им на избор на адвокат от НРПП, за образците на молби и декларации за правна помощ, за последиците от ползването, прекратяването или лишаването от правна помощ, чрез информационни табла поставени на подходящо място в сградата на съда или в съответното деловодство.
9. При наличието на молба за правна помощ извършва преценка дали страната, кандидатстваща за правна помощ разполага или не със средства за заплащане на адвокат и дали интересите на правосъдието изискват участието на адвокат назначен по реда на Закона за правната помощ, като съобразява и обстоятелствата по чл. 24 от ЗПП - наличието на правен интерес, основателността, обосноваването и допустимостта на претенцията във връзка с която се иска предоставяне на правна помощ, оправдано ли е предоставянето на правна помощ от гледна точка на ползата, която тя би донесла на лицето.
10. Проверява налице ли са условията за предоставяне на задължителна адвокатска защита по силата на закон.
11. Постановява мотивиран и обоснован съдебен акт / разпореждане или определение / по допускането на правна помощ, при отказ за предоставяне на правна помощ, при прекратяването или лишаването от правна помощ, при назначаването, освобождаването и замяната на адвокат, осъществяващ правна помощ.
12. Всички съдебни актове свързани с правната помощ се издават в писмена форма, като разпореждания или определения и трябва да бъдат мотивирани и надлежно оформени и да се предоставят на заинтересованите страни.
13. Допуска правна помощ по конкретно дело с **мотивиран акт в писмена форма** / разпореждане или определение / със следното **съдържание**:
 - Наименование на акта ;
 - Дело – вид, номер, по описа на кой съд за коя година;
 - Фактически и правни основания за издаването на акта;
 - Името на лицето, на което се предоставя правна помощ, неговото процесуално качество по делото, координати за връзка с него-телефон, адрес, местонахождение, електронна поща ;
 - Видът на правната помощ – правна помощ, в случаите, при които по силата на закон задължително се предвижда адвокатска защита, резервен защитник или представителство **или** правна помощ по молба на лице-страна в производството – което не разполага със средства за заплащане на адвокат, желае да има такъв и интересите на правосъдието изискват това;
 - Обхват на правната помощ – за извършване на **отделно процесуално действие** – отстраняване на нередовности в искова молба или жалба, когато не е изготвена от адвокат, подготовка на жалба, писмен отговор, възражение, за приподписване на касационна жалба по ГПК, когато не е изготвена от адвокат, за получаване на документи и книга по съдебни

- дела **И/Или за процесуално представителство за всички фази / по дела за делба / и съдебни инстанции или само за една съдебна инстанция;**
- Начин и срок за обжалване на акта и пред кой съд, в случай на отказ на правна помощ.
 - Дата на издаване на акта ;
 - Длъжност и подпис на лицето, издало акта.
14. Изготвя искане, по образец утвърден от Националното бюро за правна помощ, до съответния адвокатски съвет за определяне на адвокат.
 15. Изпраща на съответния адвокатски съвет акта за допускане на правна помощ по чл. 25, ал. 3 от ЗПП, като го прилага към искането за определяне на адвокат.
 16. Изготвя акт за назначаване по чл. 26, ал. 2 / разпореждане или определение / на определения, от съответния адвокатски съвет, адвокат. Актът се изготвя в писмена форма и задължително съдържа номер на уведомителното писмо от съответния адвокатски съвет, име на адвоката, номер на адвоката в Националния регистър за правна помощ, трите имена на лицето на което се назначава , неговото процесуално качество по делото, дата на издаване на акта, име и подпис на съдията.
 17. Издава акта за назначаване на определения адвокат за защитник, повереник, особен или процесуален представител, за всички съдебни инстанции до приключване на делото с влязъл в сила съдебен акт, освен ако има възражение за това или промяна в обстоятелствата, касаещи адвоката или подсъдимия , налагащи друго решение.
 18. Може да откаже назначаването на определения, от адвокатския съвет, адвокат с мотивиран съдебен акт / разпореждане или определение / при констатирани от съда системни нарушения от адвоката на процесуални и етични норми или невявания в съдебни заседания по предишни дела, по които е бил назначаван по реда на Закона за правната помощ.
 19. Уважава молбата на лицето по чл. 25, ал. 5 от ЗПП за избор на адвокат, като издава акт за назначаване на посочения от лицето адвокат, след като получи потвърждение от съответния адвокатски съвет, че адвокатът е вписан в Националния регистър за правна помощ и е дал съгласие да осъществява защитата.
 20. Издава акт за назначаване на преупълномощения адвокат, ако преупълномощаването е извършено при условията на чл. 26, ал. 3 от ЗПП, при наличието на пълномощно от първоначално определения и назначен адвокат, като се съобрази с очертания в него кръг от пълномощия, които възлага на преупълномощения и след като се убеди, че преупълномощеният адвокат е вписан в НРПП.
 21. Не предоставя правна помощ на юридически лица.
 22. Не предоставя правна помощ в случаите когато не е оправдано от гледна точка на ползата , която тя би донесла на лицето , кандидатстващо за правна помощ.
 23. Не предоставя правна помощ когато претенцията е очевидно неоснователна, необоснована или недопустима .
 24. Не предоставя правна помощ когато не са налице условията за предоставяне на такава в случаите на задължителна адвокатска защита по силата на закон.

25. Не предоставя правна помощ когато страната, която кандидатства за такава не отговаря на законоустановените условия или доходите и позволяват да си упълномощи адвокат.
26. Постановява мотивиран писмен акт / разпореждане или определение / за отказ да се предостави правна помощ, когато не са налице законоустановените изисквания спрямо страната, като посочва в него срок за обжалване на акта и орган пред който се обжалва.
27. Изготвя акт за освобождаване, на назначен по реда на Закона за правната помощ, адвокат при наличието на основания за това.
28. Изготвя акт за замяна на назначен по реда на Закона за правната помощ, адвокат при наличието на основания за това.
29. Изготвя акт за прекратяване на правната помощ на страна по делото в случаите на промяна в обстоятелствата, на които се основава предоставянето ѝ, при смърт на лицето, на което е предоставена или при злоупотреба с право.
30. Изготвя акт за лишаване на страна по делото от правна помощ, в случаите, когато се установи, че условията за нейното предоставяне не са съществували изобщо или частично.
31. Уведомява и изпраща на Националното бюро за правна помощ заверен препис от влезлия в сила акт за прекратяване на правната помощ на страна по делото или акт за лишаването ѝ от правна помощ в изпълнение на чл. 27, ал. 2 от ЗПП . Съдът задължава лишената от правна помощ страна или чиято правна помощ е прекратена, поради промяна в обстоятелствата, да заплати на НБПП възнаграждението за служебния адвокат както и другите направени разноски за правна помощ.
32. Уведомява заинтересованата страна по делото за отказа да ѝ бъде предоставена правна помощ, или за акта за прекратяване или лишаване от правна помощ , и я информира за възможностите за обжалване на акта, сроковете и органа, пред който може да подаде жалбата.
33. Предоставя, при поискване, по чл. 20, ал. 2 от ЗПП, устна и писмена информация на Националното бюро за правна помощ, свързана с осъществената от адвоката правна помощ ;
34. Осигурява на адвокатите възможност за запознаване и проучване на съдебните книжа по делото;
35. Предоставя на адвоката, при поискване, копия от всички съдебни актове свързани с допускането на правна помощ, назначаването, замяната или освобождаването на адвоката,
36. Предоставя на адвоката, при поискване, копие от всички съдебни протоколи, удостоверяващи участието на адвоката и извършената от него работа по делото.
37. Предоставя на адвоката, при поискване , копие от крайния съдебен акт, с който приключва делото, както и всякакви други документи, удостоверяващи факти и обстоятелства, свързани с предоставената правна помощ .
38. Може да издава удостоверение на адвоката установяващо извършената от него работа по количество и качество – участие в брой съдебни заседания, времева ангажираност във всяко съдебно заседание, степен на подготвеност по делото, процесуални действия и процесуални документи от адвоката във всяко съдебно заседание, способност на адвоката ясно да се аргументира и

- мотивираща, спазване на процесуалните срокове , изпълнение на съдебните определения и разпореждания в срок и навреме, жалби от лицето, което представлява, нарушения на процесуални правила и етични норми в съдебно заседание, искания за замяна и освобождаване поради извършени нарушения.
39. Произнася се по присъждането на разноските за правна помощ по реда на НПК и ГПК , по искане на Националното бюро за правна помощ, към което е приложено, заверено със син печат „Платено“, копие от решението на председателя на бюрото, в което е определен размера на платеното адвокатско възнаграждение.
 40. Издава изпълнителен лист за присъдените в полза на Националното бюро за правна помощ / НБПП / разноски за правна помощ и го изпраща на титуляра - НБПП
 41. Сезира Националното бюро за правна помощ и съответния адвокатски съвет, за нарушения, извършени от адвокат, осъществяващ правна помощ по конкретно дело, на Закона за правната помощ, на процесуални правила и етични норми, невявяване в съдебни заседания, без да са налице уважителни причини за това, недобросъвестно или некомпетентно извършена правна помощ.
 42. Налага глоба на адвокат, осъществяващ правна помощ, при наличие на основания за това – нарушения на процесуални и етични норми.
 43. Изисква от съответния адвокатски съвет замяната на адвокат, осъществяващ правна помощ, при нарушения , като го освобождава от участие по делото.
 44. Уведомява съответния адвокатски съвет и Националното бюро за правна помощ за наложената глоба на адвокат, осъществяващ правна помощ, или за замяната му, поради нарушения, като изпраща копие от определението.
 45. Няма право да определя адвокатското възнаграждение на служебния защитник, процесуалния представител или повереник по делото, освен в когато е допусната правна помощ чрез особен представител в хипотезата на чл. 47, ал. 6 и чл. 48, ал. 2 от ГПК ..
 46. В производства за отмяна на влязло в сила решение, при необходимост от правна помощ, открива нова процедура за предоставяне на правна помощ по реда на ЗПП .

II. Минимални стандарти при предоставяне на правна помощ от съдиите по наказателни дела.

A. В случаите на задължителна адвокатска защита .

В случаите на задължителна адвокатска защита по наказателни дела съдията предоставя правна помощ по чл. 23, ал.1 от ЗПП, при наличието на някоя/и от предпоставките по чл. 94, ал.1 от НПК, за които следи служебно, без да установява доходите на лицето и неговото имуществено състояние, освен в случаите по чл. 94, т. 9 от НПК.

1. Съдията, преди да пристъпи към процедура за допускане на правна помощ, предоставя на подсъдимия декларация, по образец, утвърден от НБП / публикувана на интернет страницата на бюро, като „декларация за ползване на служебна защита“, относно възможностите му за защита и последиците от ползването на правна помощ във връзка с разноските.
2. Извършва преценка в разпоредително заседание дали са основания за назначаването на служебен защитник на подсъдимия или на пострадалия .
3. При наличието на основания допуска правна помощ на подсъдимия или пострадалия, със съответния писмен съдебен акт , постановен при спазване на общите правила за предоставяне на правна помощ, като изпраща същия на съответния адвокатски съвет за определяне на адвокат..
4. Осигурява правна помощ и служебен защитник на подсъдимия в случаите, когато той няма упълномощен адвокат и е налице някое/и от условията по чл. 94, ал. 1 от Наказателно-процесуалния кодекс /НПК/ или при провеждането на съкратено съдебно следствие по чл. 372, както и в случаите на чл. 381, чл. 384, чл. 465, чл. 101 и при някои особени производства по част седма от НПК.
5. В случаите на условно задължителна адвокатска защита по чл. 94, т. 4 и 5 от НПК, предоставянето на правна помощ от съдията зависи от заявеното от подсъдимия желание или нежелание да има защитник.
6. Осигурява служебен защитник на подсъдимия, при наличието на основания за това, още на етапа на предварителното изслушване на страните при съкратеното съдебно следствие.
7. Осигурява служебен защитник – особен представител на малолетно или непълнолетно пострадало лице , или на пострадал недееспособен или ограничено дееспособен, когато интересите му противоречат на интересите на неговия родител, настойник или попечител или последните не могат да бъдат открити.

Б. При наличието на молба за правна помощ от подсъдимия по чл. 94, т. 9 от НПК /устна или писмена/ , поради това, че не разполага с достатъчно средства да заплати на упълномощен адвокат и желае да има защитник, съдът предоставя правна помощ по чл. 23, ал.2 и ал. 4 от ЗПП при едновременното наличие на две предпоставки :

- ако се установи, че подсъдимият не разполага с достатъчно средства, за да си упълномощи адвокат

И

- ако интересите на правосъдието изискват наличието на служебен защитник с оглед осигуряването на правото на защита, квалифицирана и ефективна правна защита на правата и интересите на подсъдимия и справедлив процес .

след извършване на следните действия от съдията

1. Съдията по конкретното дело извършва **преценка** относно финансовата възможност на подсъдимия да заплати адвокатско възнаграждение на упълномощен адвокат, като
2. **Служебно установява и проверява имущественото състояние на подсъдимия по конкретното дело, като изисква служебно информация от съответните компетентни органи относно недвижимо и движимо имущество негова собственост и доходи на лицето .**
3. Извършва проверка и на другите обстоятелства по чл. 23, ал. 3 от ЗПП относно семейно положение, здравословно състояние, трудова заетост и възраст на подсъдимия.

В. При наличието на молба за правна помощ от частен обвинител, частен тъжител, граждански ищец и граждански ответник по наказателното дело:

Съдията допуска правна помощ и назначава адвокат от НРПП, който участва като повереник в процеса, като спазва общите правила за процедурата, след като **прецени и се убеди, въз основа на представени от лицата доказателства, издадени от съответните компетентни органи, установяващи, че не разполагат със средства за заплащане на упълномощен адвокат.**

Г. Правна помощ, извън случаите по чл. 94, ал. 1 от НПК на задължителна адвокатска защита и независимо от наличието на упълномощен от подсъдимия адвокат, чрез института на „резервния защитник“:

1. Преценява необходимостта от резервен защитник като следи за наличието на две задължителни условия: делото да е за тежко престъпление по смисъла на чл. 93, т. 7 от НК и назначението е от „изключително значение“ за провеждането на наказателното производство в разумен срок, т. е. делото да е с голяма обществена значимост, отлагано е неколkokратно по вина на подсъдимия или неговия адвокат, без да има уважителни причини за това, делото е в заключителна фаза и съществува реална опасност от неоправданото му забавяне.
2. Допуска правна помощ чрез участието на резервен защитник с мотивиран писмен съдебен акт, който изпраща на съответния адвокатски съвет.
3. Изисква от съответния адвокатски съвет определянето на адвокат от списъка на резервните защитници.
4. Назначава, определения от адвокатския съвет, адвокат за резервен защитник, като в съдебния акт за назначаването му очертава неговите права и условията, при които може да ги упражнява съобразно разпоредбата на чл. 94, ал. 6 от НПК.

Д. Правна помощ в неотложни случаи по чл. 28 от Закона за правната помощ по наказателни съдебни дела за мерки за

**процесуална принуда, разпити пред съдия, бързи производства ,
производства по Закона за здравето.**

1. Съдията е длъжен да осигури задължителна адвокатска защита на лицето, когато то няма упълномощен адвокат, в горепосочените случаи, включително когато делата се провеждат в почивни или празнични дни или в извън работно време, чрез допускане на правна помощ от дежурен адвокат..
2. Изисква от съответната адвокатска колегия незабавно определяне на адвокат от списъка на дежурните адвокати за осъществяване на правната помощ.
3. Искането от съдията до адвокатския съвет се отправя по най-бързия начин, писмено или по телефон, факс или електронна поща не по-късно от три часа преди определения за съответното производство час. Искането отправено по телефона се документира в специален регистър, като се отбелязва деня, часа на обаждането, името на лицето от съда поискало дежурен адвокат и името на лицето от адвокатския съвет, приело обаждането и определило адвокат.
4. Съдията назначава дежурния адвокат за правна помощ за процесуално представителство на лицето във всички съдебни инстанции до окончателното приключване на делото, освен ако има възражение за това или промяна в обстоятелствата налага друго решение.

**III. Минимални стандарти при предоставяне на правна помощ от
съдиите по граждански дела.**

A. В случаите на задължителна адвокатска защита съдията е длъжен да допусне правна помощ по чл. 23, ал. 1 от ЗПП и да осигури определянето и назначаването на особен представител на лицето – страна по делото, за което са налице посочените в ГПК обстоятелства, без да изисква от него представяне на доказателства от съответните компетентни органи, установяващи доходи на лицето , както и декларация за имуществено състояние.

1. Съдията проверява налице ли е някое от основанията по ГПК за задължителна адвокатска защита, а именно: чл.29, чл. 39, ал.3, чл. 47, ал. 6, чл. 48, ал. 2 и чл. 430 от ГПК .
2. Съдията допуска правна помощ, като извършва необходимото по общите правила за предоставяне на правна помощ, за определянето и назначаването на адвокат от НРПП, който да участва като особен представител на лице-страна по гражданското дело, което е процесуално недееспособно и което няма законен представител или попечител.

3. Съдията допуска правна помощ, и осигурява определянето и назначаването на адвокат от НРПП на лице с неизвестен постоянен и настоящ адрес .
4. Съдията допуска правна помощ, и осигурява определянето и назначаването на адвокат от НРПП, който да участва като особен представител на лице-малолетно или непълнолетно дете или недееспособен или ограничено дееспособен, когато интересите му противоречат на интересите на неговия родител, настойник или попечител .
5. Съдията допуска правна помощ, и осигурява определянето и назначаването на адвокат от НРПП за получаване на книга, в случаите при повече ищци или ответници, когато интересите им не са противоречиви и при неизпълнение на задължението да посочат един от тях или друго лице за общ съдебен адресат.
6. Съдията, респ. съдебният изпълнител е длъжен да допусне правна помощ като осигури определянето и назначаването на адвокат от НРПП, за особен представител на ответник, респ. длъжник по делото, който не може да бъде намерен на посочения по делото адрес и не се намери лице, което е съгласно да получи съобщението или когато ответникът , респ. длъжникът няма регистриран постоянен или настоящ адрес.
7. Съдията, респ. съдебният изпълнител е длъжен да посочи в акта за допускане на правната помощ, че възнаграждението за особения представител е за сметка на ищеца, респ. вискателя по делото.
8. Съдията, респ. съдебният изпълнител задължава ищеца, респ. вискателя или съответната страна по делото, на чиито разноски е допусната правната помощ и е назначен особен представител , да внесе определения депозит по сметка на съда, респ. съдебния изпълнител , в определен от него срок.
9. Съдията, респ. съдебният изпълнител определя депозита по реда на Наредба № 1 на Висшия адвокатски съвет за минималните размери на адвокатските възнаграждения като се съобрази с фактическата и правна сложност на делото.
10. Уведомява адвокатския съвет за допуснатата правна помощ чрез особен представител, като му изпраща акта за допускане на правна помощ и искане за определянето на адвокат от НРПП .
11. Уведомява адвокатския съвет за внесения депозит, като му изпраща копие от документа.
12. Назначава определения адвокат след внасяне на депозита.
13. Прекратява производството по делото и предоставената правна помощ, в случай, че не бъде внесен определения депозит.
14. **В случаите по чл. 83, ал. 1 и ал. 2 от ГПК, когато страната, която е задължена да внесе депозита за особения представител на другата страна, е освободена от такси и разноски съдията е длъжен в акта за допускане на правна помощ да уточни, че възнаграждението на особения представител се заплаща от сумите, предвидени от бюджета на съда.**

Б. Правна помощ по молба на страна по гражданското дело.

Съдията предоставя правна помощ по граждански дела по молба на страна по делото подадена по чл. 95 от ГПК и въз основа на представени от нея доказателства, издадени от съответните компетентни органи, установяващи факти и обстоятелства по чл. 23, ал. 3, т. 1, 3, 4, 5, 6 от ЗПП. Само имущественото състояние на лицето – т. 2 от чл. 23, ал. 3 се удостоверява с декларация от същото.

Основанието за предоставяне на правна помощ в тези случаи е чл. 23, ал.2 и ал. 3 от ЗПП.

1. Съдията информира страните по делото, за техните законни права и задължения във връзка с правната помощ, както и за правните последици при неизпълнение на задълженията им – устно в съдебно заседание или писмено в съобщения, призовки или в самия акт за допускане на правна помощ.
2. Съдията, уведомява ищеца и ответника по делото за възможността да ползва правна помощ, ако има необходимост и право на това, със съобщението до ищеца да отстрани констатирани нередовности в исковата молба, със съобщението до ответника за писмен отговор по исковата молба, както и със съобщението за решението и възможността за подаване на въззивна жалба срещу него.
3. При постъпила молба за правна помощ по чл. 95 от ГПК съдията проверява дали същата е комплектована с изискваните се по ЗПП доказателства, издадени от съответните компетентни органи, въз основа на които може да се направи преценка дали лицето разполага или не с достатъчно средства за упълномощаване на адвокат.
4. Съдията преценява молбата за предоставяне на правна помощ и от гледна точка на обстоятелствата по чл. 24 от ЗПП, а именно:
 - Доколко оправдано е предоставянето на правна помощ от гледна точка на ползата, която тя би донесла на лицето;
 - Доколко основателна, обоснована и допустима е претенцията на лицето;
 - Налагат ли интересите на правосъдието допускането на исканата правна помощ.
5. В случай, че искането за правна помощ е оправдано съобразно чл. 24 от ЗПП, съдията проверява приложените доказателства по чл. 23, ал. 3 от ЗПП, а ако няма такива или представените не са достатъчни
6. Изисква от лицето да ги представи в определен от него срок.
7. Проверява представените от лицето доказателства за доходи, издадени от съответните компетентни органи, декларацията за имотното му състояние, и всякакви други документи, удостоверяващи, наличието на обстоятелства по чл. 22 от ЗПП, семейно положение, здравословно състояние, трудова заетост и възраст.

8. Допуска правна помощ на лице, за което установи въз основа на представените от същото документи, че отговаря на някое/и от следните условия:
- Получава или отговаря на условията за получаване на месечна помощ по реда на чл. 9 и 10 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане;
 - Получава или отговаря на условията за получаване на целева помощ за отопление за предходния или настоящия отоплителен сезон,
 - Настанено е в специализирана институция за предоставяне на социални услуги или ползва социална услуга-резидентен тип, или ползва социална услуга звено „Майка и бебе“, съгласно чл. 36 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане,
 - настанено е в кризисен център, като лице пострадало от домашно или сексуално насилие или трафик на хора;
 - касае се за дете в риск по смисъла на Закона за закрила на детето;
 - касае се за дете настанено в приемно семейство или в семейство на близки и роднини;
 - касае се за лице по чл. 144 от Семейния кодекс,
 - доходите на лицето не надхвърлят линията за бедност, установена с постановление на МС, за съответната календарна година.
9. Допуска правна помощ на лице, дори да не отговаря на нито едно от условията по чл. 22 от ЗПП и имотното му състояние да превишава установеното за страната социално равнище, след като извърши преценка на всички обстоятелства по чл. 23, ал. 3 от ЗПП в тяхната съвкупност, въз основа на представените от лицето документи, и се убеди, че не разполага с достатъчно средства за да заплати на упълномощен адвокат дори минималното възнаграждение, което е определено по Наредба № 1 на ВАС.
10. Постановява определението, с което допуска правна помощ, в закрито заседание, освен ако прецени за необходимо да изслуша страната за изясняване на всички обстоятелства.
11. Уведомява заинтересованата страна за определението, с което се допуска или отказва правна помощ.
12. Съдията може да прекрати правната помощ или лиши страната от правна помощ, при наличието на основания за това, с мотивиран съдебен акт в писмена форма, служебно или по искане на страна или на назначения служебен адвокат.

V. Особености при правна помощ по изпълнително производство.

Допуснатата от съдията правна помощ по гражданско дело включва и правна помощ по последващо **изпълнително производство, което е започнало в срок една година от влизането в сила на съдебното решение, ако няма промени в обстоятелствата, които са били налице по време на разглеждането на молбата за правна помощ.**

Актът на съдията за допускане на правна помощ по чл. 25, ал. 3 и за назначаването на адвокат по чл. 26, ал. 2 от ЗПП постановени по гражданското дело важат и за изпълнителното производство при наличието на горепосочените условия.

IV. Минимални стандарти при предоставяне на правна помощ от съдиите по административни дела.

A. В случаите на задължителна адвокатска защита .

Съдията по административното дело допуска правна помощ , като изисква и назначава адвокат от НРПП, спазвайки общите правила за предоставяне на правна помощ, при наличието на обстоятелства по чл. 136 от АПК – в случаите , когато по делото участват повече от 10 лица с еднакви интереси и те не са представени чрез пълномощник и не са посочили общ пълномощник измежду тях , съдията назначава служебно общ процесуален представител , без да изисква документи за доходи и декларация за имуществено състояние.

Б. В случаите на правна помощ по молба на страна по административното дело.

1. Доколкото друго не е предвидено в Административно процесуалния кодекс, за правна помощ по молба на страна по делото се прилагат разпоредбите на Гражданско процесуалния кодекс – чл. 95 от същия и преценката на съдията относно възможността на кандидата да си плати или не на упълномощен адвокат, се формира въз основа на представените от лицето доказателства, издадени от компетентни органи, установяващи обстоятелствата по чл. 23, ал. 3 ат ЗПП .
2. Съдията допуска правна помощ по молба на лице, търсецо международна закрила по реда на Закона за убежището и бежанците, когато няма упълномощен адвокат и не може да си позволи това , тъй като не разполага със средства .
3. Съдията допуска правна помощ по молба на чужденец, спрямо който е приложена принудителна административна мярка и чужденец настанен в специален дом за временно настаняване на чужденци по реда на Закона за чужденците в Република България, когато няма упълномощен адвокат и не разполага със средства .

V. Минимални стандарти при замяна и освобождаване на служебен защитник.

1. **Съдията постановява мотивиран писмен съдебен акт / разпореждане или определение / за освобождаване на служебно назначения защитник**, като едновременно с това изготвя и искане до съответната адвокатска колегия за определяне на друг при наличието на следните основания :

- Констатирано нарушение от страна на адвоката на Закона за правната помощ, Закона за адвокатурата, нарушение на процесуални правила и етични норми, неявяване в съдебни заседания без уважителни причини за това;
 - Основателно възражение от представляваното лице срещу назначен му адвокат;
 - Молба от служебния защитник – поради конфликт на интереси, поради разминаване в линията на защита, поради отписването му от адвокатската колегия, поради заличаване или отписване от НРПП, загубване на правоспособност, фактическа невъзможност за изпълнение на задълженията си поради здравословни или други уважителни причини.
2. Съдията разпорежда актът за освобождаване на адвоката, поради констатирано нарушение на адвоката, заедно с искането за замяна, да се изпратят на съответния адвокатски съвет за определяне на друг адвокат от НРПП и за предприемане на дисциплинарни мерки по реда на Закона за адвокатурата.
 3. Съдията разпорежда актът за освобождаване на адвоката, поради констатирано нарушение, да се изпрати и на Националното бюро за правна помощ за налагане на административни санкции по реда на Закона за правната помощ.
 4. Съдията винаги постановява акт за освобождаване на служебно назначен адвокат, когато представляваното лице си е упълномощило адвокат.
 5. Съдията разпорежда акта за освобождаване на служебно назначен адвокат, постановен по молба на последния или поради упълномощаване на адвокат, прекратяване на правната помощ или лишаване от правна помощ, да се предостави на освободения адвокат.

VI. Минимални стандарти при молба за избор на адвокат от лицето, на което е предоставена правна помощ.

1. Съдията е длъжен да се произнесе със съответен съдебен акт по постъпилата молба от лицето.
2. Съдията изпраща молбата до съответния адвокатски съвет за становище.
3. Съдията постановява акт / разпореждане или определение / , с което уважава молбата и назначава поискания от страната адвокат, след получаване на уведомително писмо от адвокатския съвет, с което се потвърждава , че адвокатът е вписан в НРПП -регистъра за правна помощ, има възможност и е дал съгласие да поеме защитата.

МИНИМАЛНИ СТАНДАРТИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ ОТ СЛУЖЕБНИТЕ АДВОКАТИ В СЪДЕБНАТА ФАЗА НА ПРОИЗВОДСТВОТО

Целевата група на настоящите стандарти са служебните адвокати, вписани в Националния регистър за правна помощ / НРПП / на Националното бюро за правна помощ / НБПП /.

Стандартите очертават кръга от правила и действия, които служебните адвокати задължително следва да съблюдават и прилагат при предоставянето на правна помощ в съдебната фаза на производството и имат за цел да се подобри нейното качество и да се гарантира нейната ефективност при осъществяването на защитата на правата и интересите на гражданите и осигуряването на справедлив процес.

Предлаганите стандарти преследват и други цели : Да улеснят работата на служителите на НБПП и на адвокатските съвети при осъществяването на контрола върху предоставената от адвокатите правна помощ в съдебната фаза и при нейната оценка; Да послужат като практическо помагало в работата на адвокатите предоставящи правна помощ; Да очертаят рамката на задължителните обучителни курсове на адвокатите от системата за правна помощ.

Стандартите са съобразени с правилата и нормите на Закона за правната помощ, Закона за адвокатурата, Етичният кодекс на адвоката, Наказателно-процесуалния кодекс, Гражданско процесуалния кодекс, Административно-процесуалния кодекс, както и с други закони , регулиращи предоставянето на правна помощ на определени лица от уязвими социални групи и със особен статут – Закон за закрила на детето, Закон за борба с трафика на хора, Закон за подпомагане и финансова компенсация на пострадали от престъпления, Закон за убежището и бежанците, Закон за чужденците в Република България.

Освен с нормите на националното ни законодателство, разработването на стандартите е съобразено и с правото на Европейския съюз – Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи /КЗПЧОС/, Директива 2003/8/ЕО на Съвета от 2003 год. относно подобряване на достъпа до правосъдие при презгранични спорове по граждански и търговски дела, чрез установяването на минимални общи правила за правна помощ, Директива /ЕС/ 2016/1919 , Директива 2013/48/ ЕС и приетите от Европейската комисия Препоръки , а именно Препоръка /2013/С 378/03 и Препоръка /2013/С 378/02 относно гарантиране на качеството на правната помощ предоставяна от адвокати и тяхното обучение, Директива на Европейския съюз 29/2012 за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления, Директива 2016/800/ ЕС от 11 май 2016 г. относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство. .

Стандартите очертават обхвата на защитата и тяхното прилагане е гаранция за качество и достатъчност на предоставената правна помощ и справедлив процес.

I. Общи правила за служебните адвокати, произтичащи от законовия статут на адвоката .

1. Адвокат, който е вписан в Националния регистър за правна помощ /НРПП/ е длъжен да осъществява правна помощ по реда на Закона за правна помощ,

- когато е определен за това, следейки за спазването на всички установени в този закон правила и изисквания относими към статута му на служебен адвокат. .
2. Адвокат, вписан в НРПП, придобива правата на служебен адвокат и се конституира в процеса, като такъв, след определянето му от съответната адвокатска колегия по искане на съда и след постановяването на акт за назначаването му от съда.
 3. Назначеният служебен адвокат упражнява правата си от назначаването до приключването на делото с влязъл в сила съдебен акт или до преустановяване на участието му в производството, постановено със съответния съдебен акт за освобождаването му или до влизането в сила на съдебният акт за прекратяване на правната помощ или за лишаване от правна помощ на лицето.
 4. Когато адвокатът е заличен от Националния регистър за правна помощ , той е длъжен своевременно да уведоми писмено съответния адвокатски съвет и съда, за да бъде определен нов адвокат по делото и да не му се разпределят служебни защиты и да бъде освободен от по-нататъшно участие в производството.
 5. Адвокатът е длъжен да води възложеното дело, по което осъществява правна помощ по реда на Закона за правната помощ, със същата грижа, както ако е бил упълномощен от клиента. Обемът и качеството на предоставената защита от упълномощения и от служебния адвокат трябва да бъде еднакъв.
 6. Адвокат, определен и назначен по реда на Закона за правната помощ, няма право да получава от доверителя или подзащитния си възнаграждение или средства за покриване на разходи.
 7. Адвокатът трябва добросъвестно и компетентно да прилага знанията и опита си при осъществяване на защитата, като е длъжен да действа в съответствие със закона и правилата на професионалната етика, да се ръководи и отстоява законните интереси на лицето, на което е назначен да предоставя правна помощ, като го защитава по най-добрия начин с всички възможни и допустими от закона правни средства;
 8. Адвокатът е длъжен точно и ясно да информира своя подзащитен за неговите права и задължения.
 9. При изпълнение на професионалните си задължения адвокатът е длъжен да бъде независим и да не допуска въздействие и влияние както от собствените си лични интереси , така и от трети лица и техните интереси .
 10. Адвокатът е длъжен да пази тайната на своя клиент без ограничение във времето.
 11. Адвокатът има право да се среща насаме с лицето, на което е назначен да предоставя правна помощ. По време на срещите има право да предава и получава писмени материали във връзка с делото , съдържанието на които не подлежи на проверка. Разговорите по време на срещите не могат да се подслушват, нито да се записват, но срещите могат да бъдат наблюдавани.
 12. Адвокатът не може да бъде разпитван в процесуално качество относно: разговорите и кореспонденцията му с подзащитния му, разговорите и кореспонденцията му с друг адвокат, делата на подзащитния, факти и обстоятелства, които е узнал във връзка с осъществяваната от него защита и съдействие.
 13. Адвокатът не може да си служи със средства и похвати, които имат за цел създаване на неоправдани или непозволени от закона и адвокатската етика пречки за нормалното развитие на съдебното производство .

14. Адвокатът не може без съгласието на лицето, което представлява да встъпва в преговори с противната страна или с нейния адвокат.
15. Адвокатът е длъжен да информира лицето, което представлява за проведените преговори.
16. Адвокатът е длъжен да пази книгата по делата в продължение на 5 години от приключването им.
17. Адвокатът е длъжен да върне на лицето, което защитава, при поискване всички оригинални документи, които е получил във връзка с изпълнение на възложената му работа.
18. Адвокатът не може да бъде повереник или защитник на страна по дело, по което е бил съдия, съдебен заседател, прокурор, следовател или е съпруг, роднина по права линия без ограничение, по сребрена линия до четвърта степен или по сватовство до трета степен на съдия, съдебен заседател, прокурор или следовател по делото.
19. За всяко виновно неизпълнение на вменените му задължения по Закона за адвокатурата, по Етичния кодекс на адвоката, по Закона за правната помощ, адвокатът отговаря за причинените на клиента вреди, както и дисциплинарна отговорност по реда на Закона за адвокатурата.
20. Адвокат, определен и назначен по реда на Закона за правната помощ, може да бъде заличен от Националния регистър за правна помощ с решение на Националното бюро за правна помощ при установено, от адвокатският съвет или от бюрото, нарушение на Закона за правната помощ или недобросъвестно или некомпетентно извършена правна помощ.
21. Адвокат, заличен от Националния регистър за правна помощ, след изтичането на срокът за заличаването му, може да подаде заявление до НБПП за възстановяване на правата му в регистъра за правна помощ, като посочва предишния си номер в НРПП.
22. Адвокат, който е определен и назначен за правна помощ по дело, което впоследствие променя местната си подсъдност, е длъжен своевременно да уведоми писмено съда за необходимостта да изиска определянето на нов адвокат от регистъра за правна помощ от съответната адвокатска колегия.
23. Адвокатът не може да поема възложена му служебна защита, за изпълнението на която не разполага с време, знае или е бил длъжен да знае, че не притежава необходимите знания и компетентност.

II. Условия за ефективна защита в съдебната фаза на производството.

1. Подходяща защита.

За подходяща се счита правната помощ, която гарантира:

- Правото на достъп до адвокат на лицето за осъществяване на компетентна и адекватна за случая защита на неговите права и интереси;
- Правото на справедлив процес за лицето с оглед осигуряването на защитата на неговите процесуални права.
- Защитата да е предоставена от адвокат, чийто профил съответства на вида дело и конкретния случай, за който е определен да предостави правна помощ, което е гаранция за квалифицирана, компетентна и качествено

предоставена правна помощ. При определянето на адвокат за предоставяне на правна помощ съответният адвокатски съвет трябва да съобрази вида на делото, фактическата и правна сложност на случая, особеностите на лицето, което ще представлява, квалификацията, професионалните знания и опит на адвоката, обучения и специализация в съответната правна сфера.

- Защитата да е предоставена в срок, без забавяне ;
- Защитата да е предоставена в пълен обем - консултации, подготовка на документи до съда, процесуално представителство по делото в съда, включително подпомагане на представлявания при освобождаване от такси и съдебни разноски когато е необходимо и има право на това, осигуряването на доказателства, извършване на всички необходими процесуални действия и подготовка на необходимите процесуални документи в полза на представляваното лице, включително и подготовка на документи за признаване и допускане на изпълнение на чуждестранно съдебно решение и представителство в тази връзка и при принудителното изпълнение на същото.

2. Обхват на защитата:

- Адвокатът е длъжен да се запознае с делото и да направи необходимите справки, извлечения , копия от съдебните книжа;
- Адвокатът е длъжен да отдели достатъчно време за подготовка на защитата преди първото по делото съдебно заседание. Достатъчността на времето се преценява с оглед особеностите на всеки случай;
- Адвокатът е длъжен да проведе необходимия брой срещи със своя доверител или подзащитен, преди първото по делото заседание, освен в случаите, когато той е в неизвестност и делото се разглежда в негово отсъствие;
- Адвокатът е длъжен при срещата си със своя доверител или подзащитен да го изслуша и с цялата си дейност да му съдейства за изясняване на всички фактически и правни положения, които са в негова полза, като се ръководи от вътрешното си убеждение, основано на закона и доказателствата по делото;
- Адвокатът е длъжен да съгласува със своя доверител или подзащитен основните линии на защитата, което изисква задължителното провеждане на среща/и и разговор за изслушване и разясняване на предстоящи процесуални действия, за обсъждане на фактите и доказателствата , които са събрани и представени по делото или тези, които могат да се поискат или представят от защитата , за преценка в кой момент да бъдат представени тези доказателства, какви искания, възражения или обжалвания могат да се направят от защитата.
- Адвокатът е длъжен да съгласува със своя доверител или подзащитен стратегията и изготвянето на всички необходими процесуални документи, които са в негова полза.

3. Информация, която представляваното лице трябва да получи от служебния адвокат:

Адвокатът е длъжен изчерпателно да информира и запознае представляваното от него лице с хода на делото, със законните права, които има, с правата на защитата и с всички процесуални и правни възможности на защитата в рамките на делото.

Адвокатът, определен и назначен по реда на ЗПП, трябва изрично да разясни и информира своя доверител или подзащитен за следното:

- в какво се изразява правото му на правна помощ, ролята на служебният адвокат, задълженията на лицето във връзка с ползването на правна помощ, последиците от ползването на правна помощ, последиците от прекратяването на правната помощ, или лишаването на лицето от нея, а именно: за ползването на правна помощ не е нужно да заплаща адвокатско възнаграждение, че няма разлика между служебен и договорен защитник относно обхвата на защитата, че съдът се произнася по въпроса за разноските за служебно назначения защитник в зависимост от крайният съдебен акт, като детайлно му разясни кога и в кои случаи, по наказателни, граждански и административни дела, се дължи възстановяване на средствата за правна помощ в полза на НБПП и в кои случаи тези разноси остават за сметка на държавата.
- Правото му да бъдат запазени в тайна фактите и обстоятелствата, свързани с делото, които споделя с адвоката т.е. на поверителност /адвокатска тайна/ ;
- Правото му на неприкосновеност на срещите между него и адвоката ;
- Правото му да бъде информирано за обвинението и/или предявените срещу него искове – относно фактите, правните основания и квалификации;
- Правото му на достъп до документите по делото;
- Правото му на преводач, без да заплаща - устен и писмен превод, ако не владее български език;
- Правото му на тълковник, без да заплаща, ако е глух или нем;
- Правото му на писмен отговор по граждански дела;
- Правото му да представя доказателства и да участва в производството;
- Правото му да прави искания, бележки и възражения ;
- Правото му да обжалва съдебните актове, които накърняват неговите права и законни интереси ;
- Правото му да се изказва последен.
- Адвокатът е длъжен да информира своя доверител или подзащитен за последиците ако се откаже от правна помощ, ако направи самопризнания, ако признае иска , ако оттегли или се откаже от иска си или жалбата , ако се съгласи на споразумение.
- Адвокатът е длъжен да информира своя доверител или подзащитен относно възможностите за постигане на споразумение, спогодба, помирение и/или за наличието на алтернативни способности за решаване на спора;

- Адвокатът е длъжен да информира своя доверител или подзащитен за условията и ограниченията за контакти между него и трети страни в производството /свидетели, пострадали, други обвиняеми/.

4. Своевременно предоставяне на правната помощ.

- Адвокатът е длъжен да осигури правна помощ на представляваното от него лице на възможно най-ранен етап от съдебната фаза на производството и в срок, така че да не допусне накърняване на законните му права и интереси.
- Адвокатът е длъжен да спазва всички законоустановени и определени от съда срокове за подаването на подготвените от него процесуални документи – иски молби, писмени отговори, жалби, възражения, искания, писмени бележки и становища по делото в полза на представлявания.
- Той е длъжен да не допуска забавяне при извършването, в съдебни заседания и извън тях, на съответните процесуално-правни действия в полза на представлявания.

5. Несъвместимост .

Преди да поеме защитата адвокатът трябва да прецени има ли пречка да встъпи в делото – конфликт на интереси или други обстоятелства, които правят защитата несъвместима.

- Адвокатът не може да съветва, да представлява или защитава едновременно две или повече страни по един и същи въпрос, ако му е известно, че съществува противоречие в интересите им. страни по делото, както и да приема едно и също дело от едната и от другата страна последователно, освен когато страните нямат противоречиви интереси и са дали своето съгласие.
- Адвокатът не може да представлява или да защитава една от страните, когато по същото дело е представлявал или давал съвети на другата страна .
- Не може да бъде защитник онзи, който е бил или е защитник и на друг обвиняем и защитата на единия противоречи на защитата на другия ; който е представлявал или е давал съвети на друг обвиняем, ако защитата, която му се възлага, противоречи на защитата на другия обвиняем;
- Не може да бъде защитник и онзи, който е участвал в делото в друго процесуално качество или е съпруг или близък роднина на съдия, съдебен заседател, прокурор или разследващ орган по делото.
- Не може да продължи участието си в процеса адвокат , който е загубил завинаги качеството си по Закона за адвокатурата или е лишен от правото да упражнява адвокатска професия за определен срок.

- Не може да продължи участието си в процеса адвокат, който е заличен от Националния регистър за правна помощ

Когато адвокатът установи, че има пречка да участва в делото, той трябва да се отведе сам. Ако не направи това, съдът го отстранява от производството служебно или по искане на заинтересованото лице.

6. Недопускане на дискриминация при предоставяне на правна помощ .

При предоставянето на правна помощ обхватът на адвокатската защита за всички граждани е един и същ, независимо от различия в пол, възраст, произход, сексуална ориентация, увреждания, религиозни убеждения, расова и етническа принадлежност, образование, политическа принадлежност, лично или обществено положение, независимо дали са граждани на страни-членки на Европейския съюз или на трети страни и др.

7. Несменяемост на защитника - последователност и непрекъснатост на защитата при предоставяне на правна помощ .

Назначеният служебен адвокат упражнява правата си до приключване на съдебното производство с влязъл в сила съдебен акт или до преустановяване на участието му в производството, постановено със съдебен акт за освобождаването му или с влизането в сила на съдебният акт за прекратяване на правната помощ или за лишаване от правна помощ.

Право на служебният защитник е да се ползва от първоначалния акт за назначаването му до окончателното приключване на производството, тъй като съгласно Закона за правната помощ той се издава от органа по чл. 25, ал. 1, който ръководи процесуалните действия и е валиден за всички фази и съдебни инстанции, освен ако има възражение за това.

С оглед осигуряването на ефективна и качествена адвокатска защита е необходимо първоначално определеният и назначен на лицето адвокат за правна помощ, независимо на кой етап от производството е станало това, да продължи да осъществява правната помощ до окончателното приключване на производството с влязъл в сила съдебен акт, освен ако са налице основателни причини за отказ от защита или за прекратяване на участието му – освобождаване, поради упълномощаване на договорен адвокат или замяна с друг служебен адвокат по искане на съда или по молба на представлявания.

След запознаване с конкретния случай и с личността на представлявания и създаването на отношения на доверие между адвоката и лицето е резонно адвокатът да защитава неговите интереси и права не само в съдебната инстанция и фаза, по която е назначен, а до окончателното приключване на производството с влязъл в сила съдебен акт или до преустановяването на участието на адвоката.

8. Отказ на адвоката от постата правна помощ.

Отказът от поета защита не е недопустим или невъзможен .

При невъзможност да изпълнява задълженията си по независещи от него причини адвокатът може да се откаже от защитата .

Отказът от поетата защита трябва да бъде направен така че да не се увредят интересите на представлявания и да може той да организира защитата си , т.е. при изпълнение от адвоката на следните задължения:

- Своевременно да уведоми представляваното от него лице;
- Своевременно да уведоми съда.

Отказът на адвоката от поетата защита е действие на крайна необходимост и е обусловено от причини, независещи от него, а именно :

- Заболявания;
- Трайно и продължително отсъствие от страната ;
- При отсъствие на представляваното лице, поради необходимост от промяна в основните защитни линии , тъй като са получени нови доказателства;
- Възникване на противоречие в хода на процеса в интересите на двама обвиняеми , защитавани от един адвокат;
- При противоречия в отношенията адвокат – подзащитен, които са извън основните линии на защита и когато подзащитният иска да наложи на адвоката си своето виждане за средства и методи на защита, искания по доказателствата и събирането им т. е. навлиза в пределите на оперативната самостоятелност на адвоката /има претенции към защитника си в нарушение на закона за използване на неправомерни способности, да манипулира доказателствата, да наруши закона при защитата/ или претенциите му не съответстват на събраните по делото доказателства.
- Нарушенията на процесуалните права на адвоката от съда чрез системно създаване на пречки за осъществяване на функциите на защитата, което е и нарушение на правото на защита.

Адвокатът назначен за повереник на частния обвинител, частния тъжител, гражданския ищец и гражданския ответник в наказателното производство, както и адвокатът назначен за процесуален представител в гражданския и административен процес може да се откаже от поетата защита по уважителни причини, като уведоми за това доверителя си и съда.

III. Задължения и права на защитника в наказателното производство .

1. Адвокатската защита е система от процесуални действия , произтичащи от чл. 98 и чл. 99 от Наказателно-процесуалния кодекс .

В тази връзка задълженията и правата на защитника са следните:

- Да се запознае с делото ;
- Да проведе среща и разговор с подзащитния си насаме в спокойна обстановка;

- При необходимост от провеждане на разговори, свързани със защитата, да го посещава в затвора в случай че подзащитният му е задържан ;
- Да даде разяснения на подсъдимия относно хода на наказателния процес;
- Да даде разяснения относно очакваната продължителност на задържането;
- Да разясни на подзащитния си в какво престъпление е обвинен и въз основа на какви доказателства, т. е. характера на обвинението-правната квалификация на престъплението, за което му е повдигнато обвинение и причините за обвинението;
- Да разясни на подзащитния си кои факти и обстоятелства са в негова полза и вреда;
- Да обсъди с подзащитния си доказателствата, които са събрани или могат да се поискат или представят от защитата допълнително, кога да бъдат представени тези доказателства.
- Да разясни на подзащитния си предстоящите процесуални действия и действия по съдебното разследване;
- Да съгласува с подзащитния си основните линии на защитата, свързани с участието му в инкриминираното деяние, а именно : процесуалното поведение на подзащитния му в съдебно заседание – да дава или да не дава обяснения, отношението към всички обвинения от фактическа страна и други обвиняеми с противоречиви интереси, дали да има пълно съдебно разследване или съкратено съдебно следствие и/или споразумение с обвинението по наказанието.
- Да осъществява контакт с близките на задържания по въпроси по делото свързани с издирване и представяне на документи от значение за защитата му.
- Да участва в наказателното производство ;
- Да следи за правилното установяване на фактите и за годността на доказателствата;
- Да изразява становище по допускането и събирането на доказателства;
- Да представя доказателства;
- Да даде разяснения на подсъдимия относно това какво може да се очаква от разпита и указания за кратки и ясни изявления на същия.
- Да следи за начина на задаване на въпросите към подзащитния му, като те не трябва да подсказват отговори или да навеждат към определени отговори. Да прави възражения в тази връзка при констатирани нарушения относно начина на задаване на въпроси;
- Да изисква да бъдат протоколирани въпросите при разпит на подзащитния му с оглед доказване на нарушения на процесуални правила при водене на разпит;
- Да разясни на подсъдимия правното значение на изявенията му включително значението на самопризнанието;

- Да прави всякакви искания, бележки и възражения които са в полза на подзащитния му;
- Да обжалва съдебните актове, които накърняват правата и законните интереси на подзащитния му;
- Защитникът или повереникът е длъжен да участва в съдебните прения, като произнесе съдебна реч - пледира в полза на подзащитния си в законоустановения от Наказателно-процесуалния закон порядък;
- Да изгради пледоарията си въз основа на анализ и преценка на събраните и проверени в хода на съдебното следствие доказателства по делото, като предложи на съда извода относно фактическите обстоятелства
- Да аргументира вината и правната квалификация на деянието;
- Да предложи на съда какво наказание да бъде наложено ;
- Защитникът има право на последна реплика по повод твърденията и доводите на другите страни по делото.

2. Участие на защитника в разпоредително заседание.

Назначеният служебен защитник или повереник е длъжен да окаже правна помощ на своя подзащитен още в най-ранния етап на наказателното производство в съдебната фаза на процеса, който е разпоредителното заседание и се изразява в следните действия:

- Да се запознае с материалите по делото като прави необходимите извлечения и копия от съдебни книжа;
- Да участва в разпоредителното заседание , като прави съответните искания и възражения , които са в полза на неговия подзащитен, по следните въпроси:
 - Подсъдно ли е делото на съда;
 - Има ли основания за прекратяване или спиране на наказателното производство;
 - Допуснати ли са в досъдебната фаза отстраними съществени нарушения на процесуални правила, които са довели до ограничаване на процесуалните права на подсъдимия и/или неговия защитник, или на пострадалия и/или неговия повереник;
 - Налице ли са основания за разглеждане на делото по реда на особените правила, т. е . да прави искания за реда, по който да се гледа делото;
 - Искания за назначаването на вещи лица, преводач, тълковник , за разглеждане на делото при закрити врати, извършването на съдебни следствени действия по делегация, ако са налице обстоятелства, които налагат това;
 - Възражения срещу ефикасността на превода в досъдебната фаза на процеса, от което в голяма степен зависи бъдещото развитие на наказателното производство и възможностите за защита на правата на съответното лице;
 - Искания относно взетите мерки за процесуална принуда;
 - Искания за конституиране на пострадалия като страна в наказателното производство и за обезщетение за претърпените от престъплението имуществени или неимуществени вреди.

- Искания за събиране на нови доказателства
 - Да прецени налице ли са законовите основания за по-нататъшно продължаване на делото ;
 - Да прецени необходимостта и основателността за обжалване на съдебния акт, с който приключва разпоредителното заседание.

3. Участие на защитника при изготвяне и одобряване на споразумение:

Споразумението за решаване на делото е един от начините за приключване на наказателното производство .

Участието на защитник за сключване на споразумение е задължително.

В тази връзка защитникът е задължително да има знания относно условията и реда, при които може да се сключи споразумение и за тях да информира подсъдимия , а именно:

- Не може да бъде сключено споразумение за обвинение за престъпление, с което е причинена смърт, и за изрично посочените престъпления, за които законът предвижда наказание повече от пет години лишаване от свобода;
- За сключването на споразумение е необходимо съгласието на подсъдимия;
- Не може да бъде сключено споразумение в отсъствието на подсъдимия ;
- Инициативата за сключване на споразумение може да е на защитника или на прокурора;
- Споразумение може да се сключи както след приключване на разследването в досъдебното производство, така и в съдебната фаза на процеса след внасяне на обвинителния акт в съда;
- Споразумението се одобрява от съда при задължителното присъствие на защитник;
- Споразумение може да се сключи само за някои от обвиняемите или за всички обвиняеми, само за някое от престъпленията или за всички престъпления, за които е повдигнато обвинение.
- За споразумение, което се сключва на досъдебната фаза на производството не е необходимо съгласието на другите обвиняеми или на пострадалия;
- За сключването на споразумение в съдебната фаза е необходимо съгласието на всички страни – на другите подсъдими, на защитниците им на пострадалия и неговия повереник ;

При изготвянето и сключването на споразумението защитникът има следните задължения:

- Да се запознае с материалите по делото ;
- Да прецени налице ли са предпоставките за сключване на споразумение и дали обвинението е доказано;
- Да направи искане в разпоредително заседание делото да се гледа по реда на глава 29 от НПК;
- Да прецени дали сключването на споразумение е в интерес на подзащитния му и е най-благоприятният начин за приключване на делото за подзащитния му ;

- Да разясни на подзащитния си последиците от споразумението и предимствата ;
- Да получи съгласието на подзащитния си за сключване на споразумение.
- Да установи дали подзащитният му може да възстанови имуществените вреди причинени от престъплението;
- Да обясни на подзащитния си какви са възможните граници на наказанието и да уточни с него параметрите на споразумението, включително вида и размера на наказанието, за които да води преговори.
- Да установи контакт с прокурора, за да проведе разговор и да обсъди с него параметрите на споразумението ;
- Да се стреми да постигне максимално снизходително наказание за подзащитния си при преговорите за вида и размера на наказанието;
- Да изготви в писмен вид споразумението ;
- Да направи искане в открито съдебно заседание за одобряване на споразумението.

4. Защита срещу бавно производство.

Когато адвокатът установи, че е налице забавяне на делото, което се дължи на поведението на съда , той има следните процесуални възможности да въздейства за ускоряване на наказателното производство:

- Да подаде молба до въззивния съд , с която да поиска съдът да даде срок за извършване на забавени действия;
- Да разясни на подзащитния си възможността да претендира обезщетение за претърпените от забавата вреди, за нарушаване на правото за разглеждане на делото в разумен срок. В тази връзка е длъжен да разясни да подзащитния си, че това право може да упражни в шестмесечен срок от приключване на наказателното производство.

5. Особенности на защитата на непълнолетни .

Когато подсъдимият е непълнолетен е задължително участието на защитник.

В тези случаи защитникът трябва да изпълнява задълженията си и да осъществява правата си по чл. 98 и чл. 99 НПК като държи сметка за това, че непълнолетният, поради своята незрялост не може пълноценно да осъществява правото си на лична защита.

Поради това защитникът е длъжен да следи за спазването на специалните процесуалните правила, регламентирани в Глава тридесета „Особени правила за разглеждане на дела за престъпления, извършени от непълнолетни“ от Наказателно - процесуалния кодекс. :

- Осигурена ли възможност на родителите или попечителите на непълнолетния да присъстват в съдебно заседание в случай че са поискали това;
- Дали са призовани родителите или попечителите, което е задължително;
- Да поддържа контакт с родителите или попечителите на непълнолетния подсъдим, ако те са известни и/или откриваеми ;
- Да прави искания за разглеждане на делото при закрити врати;

- Да прави искания и възражения в полза на непълнолетния и щадящи психиката му;
- Да прави искания за временно отстраняване на непълнолетния от съдебна зала, поради необходимостта от изясняване на факти, които могат да му повлияят отрицателно;
- Да участва в събирането и проверката на доказателствен материал ;
- Да поиска събиране на доказателства, установяващи че престъплението е извършено под влиянието на пълнолетни лица;
- Да следи за правилното прилагане на взетите мерки за неотклонение спрямо непълнолетния;
- Да следи за правилното прилагане на мярката за неотклонение „задържане под стража“, когато се налага това;
- В защитната си реч да се съобрази със събрания и проверен доказателствен материал по делото, правната квалификация на извършеното от непълнолетния и с различните наказания, предвидени за непълнолетни в глава шеста „Особени правила за непълнолетни“ от Наказателния кодекс.

6. Участие на резервен защитник в наказателното производство.

Фигурата на резервният защитник е регламентирана в чл. 94, ал.4, 5 и 6 от НПК.

Участието на резервен защитник в наказателното производство е особен случай на правна помощ.

Резервният защитник се назначава от съда по образувани дела по реда на Закона за правната помощ , като се определя от съответния адвокатски съвет от списъка на резервните защитници.

Назначаването на резервен защитник може да бъде допуснато въпреки наличието на упълномощен защитник на подсъдимия и въпреки неговата воля, при наличието на определени от закона условия:

- По дела за тежки престъпления по смисъла на т. 7 от чл. 93 НК ;
- Това е от изключително значение за провеждане на делото в разумен срок, т.е. делото да е с голяма обществена значимост, отлагано е неколнократно по вина на подсъдимия или неговия упълномощен адвокат , без да има уважителни причини за това , делото е в заключителна фаза и съществува реална опасност от неоправданото му забавяне;

Служебният защитник назначен в случаите на задължителна защита, продължава участието си по делото като резервен защитник на подсъдимия, когато последният си упълномощи адвокат, ако са налице горепосочените условия.

Резервният защитник е длъжен да извърши следните действия :

- Да се запознае с делото и да прави необходимите извлечения;
- Да присъства на процесуалните действия , които се провеждат с участието на подсъдимия

- В присъствието на упълномощения адвокат резервният защитник не взема участие в действията по разследването, няма право да представя доказателства, да прави искания, бележки и възражения;
- Резервният защитник упражнява правата на защитник в пълния им обем по чл. 99 , ал. 1 НПК само при отсъствие на упълномощения адвокат и по искане или със съгласието на подсъдимия.
- Резервният защитник може да упражнява и всички права на защитник без съгласието на подсъдимия , когато упълномощеният адвокат е редовно призован и не се явява, без да има уважителни причини за това;
- Резервният защитник трябва да се съобразява с правото на подсъдимия да се защитава лично или да ползва адвокат по свой избор, което е един от основните елементи на справедливия процес.
- Резервният защитник е длъжен винаги да съгласува защитата с подсъдимия;
- Преди да започне да осъществява защитата резервният защитник трябва да се увери, че упълномощеният е редовно призован, че причините за неявяването му са установени и че не са уважителни;
- Резервният защитник при осъществяване на правата и задълженията си е длъжен да дава приоритет на правото на защита на подсъдимия пред интереса му от бързо правосъдие.

7. Особенности на защитата, в случаите когато лицето не владее български език.

Когато лицето не владее български език защитата е задължителна, освен ако лицето изрично заяви, че не желае да има защитник .

Директива 2010/64/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство и чл. 55 , ал. 3 от НПК, както и новата Глава тринадесета “а“ от НПК „Особени правила за разглеждане на дела за престъпления, извършени от лица, които не владеят български език“ , уреждат най-важните особености при защитата на чужденци, които не говорят български език.

Обхватът на адвокатската защита на български граждани се покрива с обхвата на адвокатската защита на чуждестранни граждани .

Контактът на защитника с представляваното от него лице, което не владее български език, може да бъде осъществяван пряко, ако адвокатът владее съответния език, или чрез преводач.

Когато защитникът не владее езика на лицето, което представлява организирането на защитата в тези случаи е затруднено от езиковата бариера за общуване между адвоката и лицето, на което е назначен .

В тези случаи, защитникът, е длъжен, веднага щом установи , че представляваното от него лице не владее български език, да предприеме следните действия, които са в полза на представлявания и гарантират справедлив процес, без да се нарушават процесуалните му права.:

- Да информира представляваното от него лице за правото му на устен и писмен превод на разбираем за него език.
- Да информира представляваното от него лице, че разходите за преводач са за сметка на държавата ;

- Да информира лицето , че ако бъде нарушено правото му на устен и писмен превод, процесът и крайният съдебен акт ще бъдат опорочени;
- Да се увери, че е осигурено правото му на устен и писмен превод на език, който разбира.
- Да го информира за възможните последици от отказа от правото на превод на документи.
- Да подпише протокола за отказ от правото на превод на документи, заедно с представявания.
- Да го информира за кои документи от съдебното досие , съгласно чл. 55, ал. 3 от НПК , има право на писмен превод.
- Да направи мотивирано писмено искане до съда, за писмен превод и на други документи, извън тези по чл. 55, ал. 3 от НПК, за които счита че са от съществено значение за упражняване на правото му на защита.
- Да прави възражения срещу точността на превода във всяко положение на делото ;
- Да обжалва в срок съдебното определение или разпореждане, с което се установява, че обвиняемият владее български език;
- Да обжалва в срок съдебното определение или разпореждане, с което се отказва на лицето устен или писмен превод на документи;
- Да прави възражения за нарушено право на защита и за неосигурен превод на съдебни книжа.
- Да организира превод на документи, необходими за производството и да ги представи по делото, след съгласуването им с представяваното лице .
- Да осъществи, при необходимост, контакт с близките на представяваното лице;
- Да осъществи контакт, при необходимост, с дипломатическото представителство на представяваното лице;
- Да съгласува стратегията по делото и изготвянето на процесуални документи от името на представяваното лице ;
- Да изследва възможностите за изтърпяване на наказанието в страната на произход на представяваното лице, като обсъди възможностите „за“ и „против“.

8. Особености при задочно производство, когато делото се разглежда в отсъствието на обвиняемия :

Защитникът, освен че трябва да се запознае с делото и наличните към съдебното досие доказателства, следва да положи усилия в насока:

- Да установи контакт с представяваното от него лице, ако има информация къде е или с негови близки или роднини, за да разясни и коментира линията на защита, възможността за представяне на доказателства или за личното явяване на лицето с оглед постигане на най-благоприятен изход на делото за него ;

9. Особенности на защитата, в случаите когато лицето е с физически или психически недостатъци, които му пречат да се защитава само.

Защитата на лица, които страдат от физически или психически недостатъци, които им пречат да се защитават сами е задължителна, ако лицето не си е упълномощило адвокат.

В тези случаи лицето не може да се откаже от защитник, който му е служебно назначен по реда на Закона за правната помощ.

Защитникът, на такова лице има същите специфични задължения, каквито има спрямо лице, което не говори български език.

Защитникът трябва да следи да не бъдат нарушени правата на лицето с увреждания и да бъдат спазвани специфичните процесуални правила, като правото му на тълковник съгласно чл. 395 з от НПК.

10. Участие на защитника в съкратено съдебно следствие .

Участието на защитник в наказателното производство е задължително при провеждане на съкратено съдебно следствие.

Ролята на защитника се изразява в следното:

- Да прецени дали са условията и да направи искане, след съгласуване с подсъдимия, и от негово име, за предварително изслушване ;
- Ако защитава повече от един подсъдим да им разясни, че допускането на съкратено съдебно следствие е допустимо само ако условията са налице за всички подсъдими;
- Да разясни на подсъдимия кои въпроси се решават при предварително изслушване на страните и при какви условия-за какво подсъдимият и неговият защитник, гражданският ищец, частният обвинител и техните повереници могат да дадат съгласие , какво е значението и последиците от признаването, от подсъдимия, на фактите изложени в обстоятелствената част на обвинителния акт и какво наказание може да очаква;
- Да разясни на подсъдимия реда за провеждане на предварителното изслушване на страните ;
- Да разясни на подсъдимия последиците от предварителното изслушване на страните.

11. Особенности на представителството на пострадалите в наказателното производство.

На пострадалия се осигуряват необходимите процесуални средства за защита на неговите права и законни интереси .

Правото на пострадалия на адвокатска защита/правна помощ е гарантирано от Наказателно-процесуалния кодекс , и от Закон за борба с трафика на хора, Закон за подпомагане и финансова компенсация на пострадали от престъпления, Директива на Европейския съюз 29/2012 за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата

на жертвите на престъпления, Директива на Европейския съюз 36/2011 за превенция и борба с трафика на хора и защита на неговите жертви

В тази връзка пострадалият има право на повереник, което право той упражнява по свое усмотрение. Пострадалият има право на безплатна правна помощ, ако не разполага с достатъчно средства да си упълномощи адвокат, ако представи доказателства в тази насока и ако желае да има повереник и интересите на правосъдието изискват това, съдът му назначава повереник – адвокат вписан в Националния регистър за правна помощ.

Право на особен представител-адвокат, който участва в наказателното производство като повереник, назначен от съда от списъка на Националния регистър за правна помощ, има и малолетния или непълнолетен-пострадал, както и недееспособния или ограничено дееспособния пострадал, когато интересите му противоречат на интересите на неговия родител, настойник или попечител.

За повереника се прилагат също правилата за несъвместимост по чл. 91, ал. 3 и за отвеждане по чл. 92 от НПК.

Повереникът -адвокат има следните права и задължения спрямо пострадалия, на който е назначен, които осъществява от негово име и с негово съгласие :

- Да го информира за хода на наказателното производство и съгласува с него всички действия, които предприема за неговата защита и всички доказателства, които ще представя или ще иска да бъдат представени;
- Да разясни на пострадалия правата му в наказателното производство, включително, че има право да получи защита за своята сигурност и тази на близките си;
- Да прави искания, бележки и възражения ;
- Да обжалва съдебните актове, които не са в интерес на пострадалия;
- Да разясни на пострадалия в какво процесуално качество може да участва в наказателното производство;
- Да разясни на пострадалия правата му като частен обвинител и граждански ищец;
- Да направи съответните искания от името на пострадалия за конституирането му като страна в наказателното производство до започване на съдебното следствие пред първоинстанционния съд ;
- Да разясни на пострадалия правата му в случай, че съдът не уважи молбата му да участва в наказателното производство като частен обвинител или граждански ищец
- Да разясни на пострадалия или неговите наследници, претърпели вреди от престъплението, правото им на предявят граждански иск за обезщетение на вредите;
- Да разясни на пострадалия или неговите наследници в какви срокове и по какъв ред може да бъде предявен гражданския иск за имуществени вреди, както и лицата, срещу които може да се предяви граждански иск, основанията и размера на обезщетението, какви вреди могат да се обезщетят;

- Да подготви гражданския иск;
- Да иска обезпечаване на гражданския иск ;
- Да разясни на пострадалия реда за разглеждане на гражданския иск и последиците за него при прекратяване на наказателното производство;
- Да разясни на пострадалия, че при прекратяване на наказателното производство гражданският иск не се разглежда, но може да се предяви пред граждански съд.
- Да разясни на пострадалия от престъпление, в кои случаи може да участва като частен тъжител и правата на последния;
- Да разясни на пострадалия реда и сроковете за подаване на частна тъжба;
- Да подготви при необходимост частната тъжба и да поиска конституирането на частния тъжител и като граждански ищец.
- Да разясни на пострадалия правото му на обезщетение за вреди за сметка на държавния бюджет по реда на Закона за подпомагане и финансова компенсация на пострадали от престъпление – каква финансова компенсация може да получи от държавата пострадалия претърпял имуществени вреди, по какъв ред и условия, в кои случаи и от кой орган.

Когато пострадалият е лице - жертва на трафик , но не желае да участва в производството като пострадал, а само като свидетел, също има право на правна помощ от адвокат. В този случай ролята на адвоката се изразява в следното:

- Да консултира лицето, при провеждане на разпит, така че да гарантира правото му да не отговаря на въпроси , чиито отговори могат да го уличат в престъпление.
- Да му разясни в какво се състои правото му на специална свидетелска защита по време и след съдебното производство и какви средства се прилагат в тази насока.

Когато дете е жертва на престъпление извършено от неговите родители , възниква конфликт на интереси. В тези случаи задължително се назначава особен представител, който е служебен адвокат, вписан в НРПП, който трябва да представлява и защитава интересите на детето .

При определянето на адвокат от НРПП, който да защитава пострадал-жертва на трафик , адвокатският съвет трябва да ползва специално обучени адвокати , които са от регистъра за правна помощ, предвид особеното психологическо състояние на лицето и необходимостта от специални умения при комуникация с тези лица. Освен това тези адвокати трябва да имат специални познания свързани с правата на пострадалите , регламентирани в някои европейски директиви, като Директива на Европейския съюз 36/2011 за превенция и борба с трафика на хора и защита на неговите жертви, Директива на Европейския съюз 29/2012 за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления :

- Да изискват от съда разпитите на жертвата на престъпление, която представляват, да бъдат сведени до необходимия минимум ;
- Да изискват да се избягва визуалния контакт между пострадали и подсъдими при разпит и очна ставка, като се използват други подходящи комуникационни технологии;

- Да изискват да се избягва даването на показания в открито съдебно заседание, както и ненужно разпитване относно личния живот на жертвата;
- Да изискват разпитите на жертвата да бъдат извършвани в помещения, предназначени или адаптирани за тази цел – „Синя стая“, включително за пълнолетни жертви.
- Да изисква да се спазват специалните правила за разпит на малолетни и непълнолетни свидетели, въведени с чл. 140 от НПК;
- Да изисква малолетния и непълнолетен свидетел да бъде разпитан при закрити врати, чрез видеоконферентна връзка, дори ако живее в България, след като даде показания да бъде изведен от заседателната зала, разпознаването да се извърши по начин така че разпознаващото лице да не се срещне непосредствено с разпознаваното лице.

12. Особености на представителството на деца в наказателното производство:

Законът за закрила на детето, Законът за правната помощ, Гражданско-процесуалния кодекс, Наказателно процесуалния кодекс, гарантират правото на децата на достъп до правна помощ – безплатна адвокатска защита, която е задължителна.

- Адвокатската защита на деца трябва да се осъществява от адвокати, които са специално обучени за работа с деца и да са запознати добре с процесуалните правила при детско правосъдие, за да се гарантира на детето правото му на ефективно участие в производството и да се вземат предвид висшите му интереси, както и да се гарантира качеството на правната помощ.
- Адвокатската защита на деца трябва да се осъществява при зачитане на висшите интереси на детето;
- Адвокатът трябва да предоставя на детето разбираема информация по подходящ начин и на прост и достъпен език, като го
- Информира незабавно за обвинението, което му е повдигнато, за неговите процесуални права и за общите аспекти, свързани с хода на производството /т.е. относно следващите процедурни стъпки и ролята на участващите в производството /;
- Да разясни на детето правото да запази мълчание, правото да не се самоуличава, правото на писмен и устен превод / ако не разбира езика на производството/;
- Да се убеди, че детето е разбрало предоставената му информация;
- Да присъства и участва ефективно в разпитите на детето.
- Да следи за спазването от съда на всички процесуални правила и норми за прилагането на адаптирана процедура по отношение на детето-съдебните заседания да не бъдат публични, разпитите по възможност да се сведат до минимум, да не се повтарят, да се провеждат от едни и същи лица, да се провеждат в „сини стаи“ със създаването на аудиовизуални записи, да се осигури уведомяването и участието на родителите /или на друг подходящ възрастен, както и на педагог или психолог, при

провеждане на разпита да не му се отправят предупреждения за отговорност, да се осигури специално отношение по време на задържането им, да изисква от съда по възможност да се прилагат алтернативни на задържането под стража мерки, да следи спазва ли се правото на детето на индивидуална оценка/личностна характеристика;

IV. Адвокатска защита/ Правна помощ предоставяна по граждански дела.

Правната помощ в гражданските производства е правно регламентирана в чл. 28, чл. 29, чл. 47, ал. 6 и чл. 48, ал. 2 и Глава десета от Гражданско процесуалния кодекс.

Различието между нея и защитата по пълномощие е в допускането и назначаването ѝ от съда.

1. Какви са възможностите на назначената защита на ответника, в случаите когато няма връзка със защитаваната страна – чл. 29, ал. 3, чл. 47, ал. 6 и чл. 48, ал. 2 ГПК:

- Подробно да проучи всички материали по делото;
- Да подготви писмен отговор с максимално изложение на всички фактически и правни възражения;
- Да провери достоверността на всички факти и доказателства, на които се позовава ищецът;
- Да оспори представените писмени доказателства, без знание дали ответникът е участвал в изготвянето им и дали отразените в тях факти са верни, или не;
- Да оспори правната квалификация на спора и всички ключови въпроси, когато това налагат интересите на защитаваната страна;
- При събирането и представянето на доказателства да подхожда внимателно, за да не се получи да подпомага ищеца вместо ответника, което може да доведе до възражения от появилият се ответник за неправилно водене на процеса, което ангажира дисциплинарната му отговорност.

2. Назначената защита по глава десета от ГПК по своя обхват е близка до защитата по пълномощие.

Защитата на накърнените субективни граждански права зависи до голяма степен от успешната и качествена адвокатска защита по тези дела, а последната се предопределя от правно-теоретичната подготовка на адвоката и неговите умения да я прилага правилно и придобития професионален опит.

Всичките действия на адвоката, предоставящ правна помощ, имат за основна цел доказване на тезите на защитаваната страна и разрушаване на защитата на противната страна с всички законно допустими доказателства.

Всички действия на назначения адвокат в гражданския процес зависят от обхвата на допуснатата правна помощ и трябва да се извършват съобразно процесуалните правила и срокове, регламентирани в Гражданско-процесуалния кодекс и са обусловени от целите на процесуалния стадий на производството, от процесуалното качество на страната, която представлява и нейните особености, както и от правомощията на адвоката и страната.

В зависимост от обхвата на допуснатата правна помощ адвокатът може да извършва съвкупност от процесуални и извънпроцесуални действия, които се изразяват в следното:

- Да проучи материалите по делото, ако е положено неговото начало ;
- Провеждане на професионална беседа със страната насаме и достатъчно време за изясняване на спора от фактическа и правна гледна точка- въпроси, факти, обстоятелства и документи от съществено значение за решаване на проблема;
- Да изясни и установи какво цели да постигне страната с помощта на адвоката;
- Адвокатът трябва да се ръководи от изложението на клиента за фактите и няма право да извършва действия, които не са желани от страната или които не постигат целите, които тя преследва.
- Да изясни кои са съществените, ключови моменти в конфликта на интересите на страната с други лица или институции и дали имат правен характер;
- Да изясни основната причина за правния конфликт и да установи кой го е предизвикал;
- Да изиска от страната да му представи наличните и разполагаеми доказателства относими към спора, за установяване на изложените факти;
- Да разясни на страната какви още доказателства по случая могат да се осигурят , по какъв начин и кои са източниците на доказателствата;
- Да прецени кои от доказателствата / писмени и гласни / са от решаващо значение за активната или пасивната легитимация на страните, както и за основателността на претенциите.
- Да прецени какви доказателства ще представи за защита на тезата си и как ще установи истинността им, ако бъдат оспорени.
- В случай че след проведената беседа и прегледа на представените доказателства адвокатът установи, че претенцията е лишена от основание той е длъжен да обсъди и обясни това на страната като я информира и за последиците от постановяването на неблагоприятно за него решение свързани с разноските по делото;
- Адвокатът може да се отведе от делото , ако му се наложи да провежда защита в разрез с вътрешното си убеждение или да вземе декларация от страната , че е предупредена за негативните последици, свързани с неблагоприятния за нея резултат;

3. Основни книжа / документи / , които адвокатът трябва да изготви и депозира в съда са:

Искови молби, отговори на искове, писмени защиты, въззивни жалби, насрещни жалби, касационни жалби и отговори по тях.

- Да подготви исковата молба съобразно изискванията на ГПК, като опише всички релевантни факти, посочи и представи всички необходими документи за редовността и допустимостта ѝ , както и всички писмени доказателства и конкретни обстоятелства, които ще доказва с тях, при необходимост да изиска от съда издаването на съдебно удостоверение за снабдяване от трето лице с писмени доказателства, както и назначаването на съответната експертиза и допускането на гласни доказателства / свидетели за установяване на релевантни юридически факти и събития изложени в исковата молба, да посочи правното

- основание на исковата претенция, да формулира точно и ясно петитума на исковата молба, тъй като той очертава претендираните правни последици, които трябва да съвпадат с предвидените в закона санкции за неправомерно поведение на ответника, вида и обема на отговорността му и да поиска присъждането на направените разноски в производството.
- При необходимост да внесе необходимите изменения и допълнения в иска и доказателствата към него;
 - Правилата за създаване на исковата молба в същата степен се отнасят и за изготвянето на насрещния, обратния и инцидентния иск;
 - При необходимост да отстрани в процесуалните срокове нередовностите в исковата молба или жалбата, като разясни на ищеца, който представлява, последиците от неизпълнението им.
 - При необходимост да подготви мотивирана и обоснована частна жалба срещу съдебното определение за връщане на исковата молба като недопустима и прекратяване на съдебното производство;
 - Да подготви от името на ответника, който представлява, писмен отговор на исковата молба, в процесуалните срокове по ГПК, който трябва да отразява всички фактически, материалноправни и процесуални възражения на ответника срещу твърденията и претенциите на ищеца и да посочи и представи всички гласни и писмени доказателства, с които разполага в подкрепа на позицията си, под заплахата от тяхното преклудирание . Писменият отговор трябва да съдържа становище по подсъдността, по допустимостта, по редовността и основателността на иска, по обстоятелствата , на които се основава иска, да съдържа доказателствени възражения и доказателствени искания - да посочи и представи писмени доказателства, както и да предяви, при необходимост, насрещен иск, инцидентен иск, да поиска привличането на трето лице помагач, като съдебното определение, с което не се допуска третото лице , може да бъде обжалвано с частна жалба.
 - Да разясни на ответната страна, която представлява, последиците от неподаването на писмен отговор.
- 4. Действия на адвоката по време на съдебното производство :**
- Представяне, събиране или оспорване на доказателства;
 - Становища и възражения на тези или стратегии на ответната страна;
 - Да изложи сбито, ясно и мотивирано позицията си по спора и по твърденията на опонента си и по доказателствата;
 - При необходимост да допълни и поясни исковата молба;
 - Да заяви позицията си по отговора на иска, като изрази становище по фактическите и правните възражения и доказателствени искания на ответника.
 - Да заяви становището си по проекта - доклада на съда – дали съдът точно е отразил фактическите и правните твърдения на страните, има ли безспорни факти, които съдът не е отразил, за които да не се събират доказателства, правилна ли е квалификацията на спорното право, достатъчни ли са допуснатите от съда доказателства.
 - Може да поиска отмяна на определението , с което съдът отказва да допусне исканите доказателства;

- Да инициира производство за обезпечаване на доказателства, когато има опасност някое доказателство да се изгуби или неговото събиране да се затрудни, като може да обжалва съдебното определение, с което не се уважава молбата на страната, която представлява.
- Да подготви допуснатите до разпит свидетели – да им обясни как протича разпита, какви са процесуалните им права и задължения, да им даде напътствия по съдържанието и формата на техния разказ, без да се засяга достоверността му, разказът да бъде убедителен и да касае релевантни факти;
- Да задава ясни, точни и кратки въпроси без да подвежда свидетеля към определен или желан отговор;
- След запознаване със заключението на вещото лице да извърши преценка и при необходимост да задава въпроси на същото, да иска уточняване на някои факти и обстоятелства, допълване на експертизата, както и да оспори или възприеме изготвената експертиза;
- След преценка може да оспори истинността на писмени доказателства в точното процесуално време, указано в чл. 193, ал. 1 от ГПК, съответно за електронен документ в чл. 184 ГПК.
- Може да поиска изменение на иска / по основание, петитум, страни / в процесуалните срокове, визирани в ГПК, в зависимост от вида на изменението-чл. 214 от ГПК.
- Може да извърши и други процесуални действия на разпореждане с иска – оттегляне, отказ от иска, съдебна спогодба, след анализ на обстоятелствата, доказателствата, взаимоотношенията между страните и със съгласието на страната която представлява, след като ѝ е разяснил последиците от описаните процесуални действия.
- След приключване на съдебното дирене защитната реч или писмената защита на адвоката трябва да се състои от фактическа страна, доказателства, фактически изводи, правна страна и правни изводи;
- При фактическа и правна сложност на делото адвокатът може да поиска да представи писмена защита в определения от съда срок, като окончателна позиция на адвоката по спора след събиране на допуснатите доказателства.
- След приключване на гражданското дело с влязло в сила решение, при необходимост, адвокатът продължава да осъществява правна помощ и по последващото изпълнително производство, ако то е започнало в срок до една година от влизането в сила на съдебното решение и ако няма промяна в обстоятелствата, които са били налице по време на разглеждането на молбата за правна помощ.

5. Действия на адвоката при защитата пред въззивната инстанция:

- Да анализира решението на съда и да го обсъди със страната, като я мотивира да възприеме определена от него позиция – да прецени дали съдебният акт има пороци, които да го правят нищожен, недопустим или неправилен, дали решението трябва да се обжалва изцяло или отчасти. ;
- Да изготви мотивирана въззивна жалба, по форма и съдържание посочени в чл. 260 от ГПК, като в нея се посочи в какво точно се състои порочността на

решението, основанията за обжалване и доводите към всяко от тях; Съдържанието на жалбата е свързано с оценка на решенията от съда съществени, основни проблеми на спора и в тази връзка допуснатите дефекти в съдебния акт-фактически и правни грешки допуснати от съда при решаване на спора, и постигане на целта – отмяна, изменение или обезсилване на решението. Доказателствените искания в жалбата са свързани с ограниченията на чл. 266 ГПК, а именно могат да се поискат доказателства, но само такива които се определят като „новоузнати“ от жалбоподателя, т.е. такива , за които той въпреки положените усилия не е имал необходимата информация или т.нар. „нововъзникнали“ доказателства –такива които не са съществували към момента на постановяване на съдебния акт от първата инстанция. Два вида доказателства са необходими за установяване на релевантни юридически факти, които или са останали недоказани, или не са доказани по несъмнен начин. По принцип адвокатът може да поиска попълване на делото с доказателства, които не са били допуснати от първоинстанционния съд поради процесуални нарушения.

- В срока за отговор адвокатът на насрещната страна може да подготви насрещна жалба, която не се различава от въззивната по своите елементи.
- Отговорът на въззивната жалба от адвоката на насрещната страна е процесуално средство за нейната защита и като такова е необходим и трябва да бъде подготвен в съответствие с изискванията и сроковете по чл. 263, ал.1 ГПК и да съдържа съответните възражения срещу допускането на исканията по въззивната жалба.
- Основните действия на адвоката във въззивна инстанция се свеждат до защитни речи или писмени защити/бележки , като такава диференцираност на подхода и поведението налагат единствено събраните допълнително доказателства и факти.
- Особености в поведението на защитата се налага когато съдът оставя за разглеждане в открито заседание въпроса за допускане на доказателствените искания и необходимостта да се изслушат устните обяснения на страните. Това налага подробно запознаване на адвоката с определението на съда в подготвителното заседание , така и с делото , за да се изтъкнат допълнителни детайли и аргументи за необходимостта от допускане на поисканите доказателства.

6. Действия на адвоката при защитата пред касационна инстанция:

- Преди да пристъпи към касационно обжалване да прецени въззивното решение през предпоставките и основанията за касация;
- Да познава добре законодателството, теорията, практиката на ВКС, противоречивата практика на съдилищата и решенията на Конституционния съд;
- Да изготви касационната жалба, когато обективно са налице недостатъци във въззивното решение, като изложи основанията за допускане на касационно обжалване – точно и мотивирано изложение на касационните основания за допускане по чл. 280, ал. 1 от ГПК и основанията за отмяна на решението на въззивния съд по чл. 281 от ГПК, да се посочат и ясно формулират основните правни въпроси на делото, решени погрешно, да се посочат аргументи, т.е. причините, които са довели до този вид порочен съдебен акт, в изложението на касационните основания да се открият последиците от неправилния подход на

- въззивната инстанция към съществуването на спора, квалифицирани по чл. 281 ГПК.
- Да подготви отговор на касационната жалба, който да е в съответствие с изискванията на чл. 287, ал. 1 ГПК. Отговорът е задължителен като средство за защита на опонента. Възраженията в отговора следва да бъдат срещу основанията за допускане на касация и по същество на спора срещу касационните основания. С отговора се възразява срещу направените оплаквания от касатора и да създава яснота у докладчика по делото кои са проблемите по делото, по които страните нямат съгласие със становището на въззивния съд. Отговорът да приключва с искания в две насоки – да не се допуска касация или ако се допусне жалбата да бъде оставена без уважение.
 - Може да подготви насрещна касационна жалба в срока за отговор, която трябва да отговаря на изискванията за касационна жалба.
 - Присъствието на защитата на страните в открито заседание по същество е препоръчително, защото от нейната убедителност зависи дали ВКС ще потвърди, отмени или обезсили съдебния акт на въззивната инстанция;
 - Защитникът може да добави в съдебно заседание към писмената си аргументация допълнителни доводи – фактически и правни, които е пропуснал, като новите доводи трябва да останат в рамките на релевантните касационни основания и допуснатия въпрос, да представи допълнителните доводи в писмено изложение или устно да ги възпроизведе в открито заседание, да дефинира ясно и прецизно грешките на въззивния съд, които опорочават решението;
 - Защитникът на ответната страна може в открито заседание да направи възражения, като: правният въпрос, посочен от касатора, не съществува по делото; въпросът на касацията не е правилно формулиран; поставеният въпрос от касаторът е точно дефиниран, но е решен вярно от въззивния съд и др.;
 - Защитникът на ответната страна в открито заседание трябва да отговори на изложените от касатора доводи.

V. Комуникация на адвоката с подзащитния и с останалите участници в процеса.

1. Общуването между адвоката и подзащитния е натоварено с различни чувства и преживявания от страна и на двамата участници, всеки от които има своите цели, убеждения, очаквания, тревоги, страхове.

В основата на връзката между защитник и подзащитен е наличието и изграждането на доверие помежду им, като за това главните усилия трябва да бъдат на защитника, който е длъжен:

- Да се отнася с уважение, грижа към подзащитния и зачитане на правото на лично достойнство и лични решения;
- Да успокои подзащитния и да го накара да се почувства разбран, да му даде надежда или да му помогне да приеме ограниченията на реалността;
- В общуването си с подзащитния да извлече максимално обективна информация, за да може да изгради своята стратегия за работа по случая;
- Конфиденциалност и съхранение на личната тайна, без ограничение във времето – „Адвокатът пази в тайна всяко узнато от него при и по повод упражняване на дейността си поверително сведение“

- Да даде възможност на подзащитния си да поддържа контакт с него при необходимост от изясняване на допълнителни въпроси, като го осведоми по какъв начин може да се свърже с него.
- Да изпълнява задълженията си с отговорност и внимание, компетентно, добросъвестно и своевременно, като за да осъществи защитата по най-добрия начин е длъжен да проведе разговор/и с подзащитния си преди и по време на съдебното производство, за да бъде запознато лицето с правата и задълженията си и с правните възможности, а защитникът да бъде запознат с гледната точка на подзащитния си, за да се уточни линията на защитата.

В някои случаи, в зависимост от процесуалното качество на подзащитния и/или неговата възраст са нужни специални обучения за формиране на специални знания и умения у защитника за общуване. Като примери в тази връзка могат да се посочат – комуникацията между защитник и лице – жертва на трафик, на домашно или сексуално насилие, още повече, когато подзащитният е дете.

2. Комуникацията на защитника с останалите участници в процеса – съд, прокурор, адвокати на противната страна, трябва да се основава на уважение, учтивост, колегиалност и сътрудничество в отношенията им.

- Да спазва процесуалните правила и етични норми на поведение по време на съдебно заседание и да се въздържа от всяко поведение, което вреди на репутацията на професията;
- Да поддържа колегиален тон към останалите участници в процеса и към представителите на органа, който ръководи извършването на съответните процесуално-следствени действия, когато прави искания, бележки и възражения в съдебно заседание;
- Да не се опитва да влияе пряко или косвено на съда по начин противоречащ на законите и етичните правила;
- Да не представя пред съда предложение за спогодба, споразумение или помирение по делото, без изричното съгласие на адвоката на другата страна;
- Да не си служи със средства и похвати, които целят създаване на неоправдани или непозволен от закона и адвокатската етика пречки за нормалното развитие на съдебното производство;
- Да не встъпва в преговори с противната страна без съгласието на нейния адвокат.

VI. Документиране на предоставената правна помощ.

**Адвокатът е длъжен да документира предоставената правна помощ при отчитане на извършената от него работа пред Националното бюро за правна помощ:
За регистъра на своя архив адвоката трябва да запази копие от отчета си до НБПП, както и книжата по делото, по което е предоставил правна помощ, до 5 години след приключването му.**

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

- Да попълни, без да я променя, отчетната форма-образец в последната ѝ актуална форма, публикувана на интернет страницата на бюрото, за предоставената от него правна помощ и да запази копие от него за регистъра на своя архив;
- Да приложи към отчета всички документи, описани като приложение към него;
- Да се снабди с акта за назначаването си, с документи, удостоверяващи обема на предоставената от него правна помощ, с крайния съдебен акт, с който приключва делото пред съответната инстанция или с който се удостоверява неговото освобождаване по делото;